

ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดหมวดปริศนาของ อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง ปริศนาภาษาอังกฤษจากประเพณีปากเปล่า (English Riddles From Oral Tradition)

อาร์เซอร์ เทเลอร์ จัดจำแนกปริศนาอย่างละเอียด โดยแบ่งตามลักษณะคำถาม ปริศนาภาษาอังกฤษนี้แบ่งเป็น 11 หมวดใหญ่ แต่ละหมวดก็แบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ อีกหลายประเภท พร้อมควยคำอธิบายระบบการจัดหมวดแต่ละประเภทเหล่านั้น นอกจากนี้ก็มีการเปรียบเทียบกับปริศนาของชาติอื่น ๆ ด้วย

ปริศนาของไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับปริศนาภาษาอังกฤษ เว้นแต่เนื้อหาของปริศนาบางอย่างผิดแผกกันไปบ้าง ถึงกระนั้นก็อาจจัดเป็น 11 หมวดได้ ในแต่ละหมวดก็แบ่งแตกต่างกันไปบ้าง เหมือนกันบ้าง สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ปริศนาที่เกี่ยวกับภาษา อาร์เซอร์ เทเลอร์ มิได้จัดไว้ในดัชนี เพราะในภาษาอังกฤษแยกเรียกไว้ต่างหากว่า **โคนันดรัม (Conundrum)** แต่ปริศนาของไทยมีจัดไว้ในจำพวกปริศนา ผู้วิจัยจึงนำมารวมไว้เป็นหมวดพิเศษต่างหาก เพราะภาษาไทยไม่ได้สร้างศัพท์สำหรับประเภทนี้ไว้โดยเฉพาะ ฉะนั้นปริศนาของไทยจึงแบ่งเป็น 12 หมวดดังนี้

1. เปรียบกับสิ่งที่มีชีวิต
2. เปรียบกับสัตว์ตัวเดียว
3. เปรียบกับสัตว์หลายตัว
4. เปรียบกับบุคคลคนเดียว
5. เปรียบกับบุคคลหลายคน
6. เปรียบกับพืช
7. เปรียบกับสิ่ง

¹Taylor, op.cit., p.4.

8. รายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ
9. รายละเอียดเกี่ยวกับรูปหรือรูปและอาการ
10. รายละเอียดเกี่ยวกับสี
11. รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ
12. รายละเอียดเกี่ยวกับภาษา

ปริศนาหมวดที่ 1-5 จะเปรียบกับรูป หรือ อาการของสิ่งที่มีชีวิตตามหมวดนั้น ๆ และปริศนานั้น ๆ จะต้องบ่งลักษณะประจำของสิ่งที่มีชีวิตแต่ละประเภทเป็นสำคัญ เช่น ลักษณะประจำของนกที่ตอabin เป็นต้น ส่วนปริศนา หมวดที่ 6 จะเปรียบกับพืชชนิดต่าง ๆ แบ่งตามการเจริญเติบโตของพืช ปริศนาหมวดที่ 7 - 11 จะเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตเป็นส่วนใหญ่ และ จะเกี่ยวกับการกระทำของสิ่งอื่น ๆ ที่กระทำต่อสิ่งที่มีชีวิตรวมอยู่ด้วย

ฉะนั้น การจัดหมวดปริศนาของไทย ตามแบบของ อาร์ เซอร์ เทเลอร์ จะช่วยให้การศึกษาปริศนาของไทย มีลักษณะที่เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าวิชาการแขนงนี้มากพอสมควร ผู้วิจัยได้จำแนกปริศนาหมวดต่าง ๆ ไว่ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 1 เปรียบกับสิ่งที่มีชีวิต

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวว่าปริศนาหมวดนี้ ลักษณะคำถามจะเปรียบสิ่งที่ต้องการหายกับสิ่งที่มีชีวิต ที่ไม่ทราบแน่ชัดว่า เป็น คน หรือ สัตว์ เช่น เปรียบกับส่วนหัว ส่วนขา เป็นต้น ปริศนาหมวดนี้แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่เปรียบกับรูป ประเภทที่เปรียบกับอาการ และ ประเภทที่เปรียบกับรูปและอาการ นอกจากนี้ปริศนาแต่ละประเภทก็แบ่งเป็นส่วนย่อย ๆ ได้อีก ดังนี้

1. เปรียบกับรูป แบ่งเป็นชนิดที่มีหนึ่งส่วน แต่ขาดหนึ่งส่วน ชนิดที่ขาดหลายส่วน และ ชนิดที่รูปผิดปกติ ปริศนาประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเปรียบกับส่วนหัว และส่วนต่างๆ ของหัว เป็นต้นว่า เปรียบกับ คอ ตา ลิ้น ฟัน ปาก
2. เปรียบกับอาการ แบ่งย่อยเป็นหลายชนิด คือ การกำเนิด การเคลื่อนไหว การเห็น การทำเสียง การกิน การดื่ม และการพักผ่อน ปริศนาประเภทนี้ส่วนใหญ่เปรียบกับการเคลื่อนไหวมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเปรียบกับการไป การมา แหก ฟัง ลื่น
3. เปรียบรูปและอาการ ปริศนาประเภทนี้แบ่งเป็นชนิดที่เปรียบกับรูปผิดปกติกับอาการปกติ ชนิดที่เปรียบกับรูปปกติกับอาการผิดปกติ และชนิดที่เปรียบกับรูปผิดปกติกับอาการผิดปกติ เนื้อหาปริศนาส่วนใหญ่จะเปรียบกับส่วนหัวมากที่สุด เช่นเดียวกับปริศนาประเภทแรก

ปริศนาของไทยในหมวดนี้ พอจะกล่าวโดยสรุปได้ว่า ปริศนาประเภทแรกของอาร์เซอร์ เทเลอร์ มีจำนวนที่จำแนกย่อยเป็นหลายชนิดมากกว่าปริศนาของไทย เช่น เปรียบกับส่วนหัว ก็แบ่งปลีกย่อย เป็น ส่วนที่มีหัว แต่ไม่มีตัว ส่วนที่มีหัวแต่ไม่มีผม ส่วนที่มีหัว แต่ไม่มีตา ฯลฯ แต่ผู้วิจัยยังไม่พบข้อมูลที่มีลักษณะดังกล่าวในปริศนาของไทย จึง

¹Ibid., p.9

การจัดปริศนาของไทยตามประเภทใหญ่ ๆ เท่านั้น ข้อที่น่าสนใจก็คือ ปริศนาของไทย
เท่าที่พบจะเปรียบกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแทบทุกส่วน กระจัดกระจายไป ไม่นั้น
เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งเด่นชัด

ปริศนาประเภทที่สอง มีการแบ่งเป็นชนิดย่อย ๆ เช่นเดียวกับปริศนาภาษา
อังกฤษ ยกเว้น ชนิดที่เปรียบกับการเห็น ผู้วิจัยยังไม่พบข้อมูลในปริศนาของไทยเลย
แต่ที่น่าสนใจก็คือ ปริศนาส่วนใหญ่เปรียบกับการเคลื่อนไหว เช่นเดียวกับปริศนาภาษา
อังกฤษ และลักษณะการเปรียบอื่น ๆ ก็คล้ายกันด้วย

ปริศนาประเภทที่สาม เปรียบกับการเดินเป็นส่วนมาก และสามารถแบ่งปริศนา
ของไทยเป็น 2 ชนิด เท่านั้น คือ รูปนิคปกติกกับอาการปกติ และรูปนิคปกติกกับอาการนิค
ปกติก

ปริศนาของไทยจึงจำแนกตามหมวดที่ 1 ได้ดังนี้

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูป (form)

ชนิดที่มีหนึ่งส่วนแต่ขาดหนึ่งส่วน

1. อะโรเออัย มีปากไม่มีฟัน กินข้าวทุกวันได้มากกว่าคน - หมอขาว
(ภาคกลาง)

ชนิดที่ขาดหลายส่วน

2. อะโรเออัย ไม่มีคอไม่มีหัว มีแต่หน้า ถึงเวลาที่ไค้ไค้อา - กลอง
(ภาคกลาง)

3. ไอ้โหรหา ไม่มีแข้ง ไม่มีขา เวลาไปมาไขปากเดิน - หอย (ภาคใต้)
[อะโรเออัย ไม่มีแข้ง ไม่มีขา เวลาไปมาไขปากเดิน]

001097 ชนิดที่รูปนิคปกติก

4. หัวสองหัว ตัวมีตัวเดียว - ไม้คาน (ภาคเหนือ)
[หัวสองหัว ตัวมีตัวเดียว]

5. คำหว่านหิน เอาดินออกกลางทอง - การลับมีด และการล้างบาตร
(ภาคเหนือ)
[รคน้ำที่กอนหิน เอาดินออกกลางทอง]
6. มีตาอยู่เต็มตัว แหวากด้วงกระแต - สับประรด (ภาคอีสาน)
[มีตาอยู่เต็มตัว แหวากด้วงกระแต]
7. มีตารอบหัว เอาตัวไม่รอด ไอ้ไทรหา - สับประรด (ภาคใต้)
[มีตารอบหัว เอาตัวไม่รอด อะไรเอ๋ย]
8. อะไรเอ๋ย สองหูสี่ตา เบื่อนักหนาเอาขาไว้ที่หู - แวนตา(ภาคกลาง)
9. อะไรเอ๋ย เพชรลุมมีที่ปาก เพชรลุมมีปากที่ทอง
เพชรชะลอมมีทองข้างหลัง - กะทะ, กบไล่ไม้, นองคน (ภาคกลาง)
10. อะไรเอ๋ย ตัวมีหู หูลองขา ขากมีหู หูกคล่องมือ - ปิ่นโต
(ภาคกลาง)
- *11. อะไรเอ๋ย ปากหนึ่งกินหญ้า ปากหนึ่งกินดิน ปากหนึ่งพูดไปรำไป
- ควาย ไถ คนไถนา (ภาคกลาง)
12. อี้นู มีหูที่ปาก อี้อากมีปากที่ทอง อี้อองไขทองไขหัว - กะทะ ปู กุ้ง
(ภาคใต้)
[สิ่งนั้นมีหูที่ปาก สิ่งนั้นมีปากที่ทอง สิ่งนั้นมีไขทองที่หัว]
13. ปากมีลุมชา - ถุงใส่ของหรือถุงสะพาย (ภาคเหนือ)
[ปากอยู่ไต่ชา]
14. ปากปากเดียวมีตาลอบตัว - ตะกร้า (ภาคเหนือ)
[ปากปากเดียว มีตารอบตัว]
15. อะไรเอ๋ย สองหน้ามีงาเต็มตัว - ชาวเกรียงงา (ภาคกลาง)
16. ตัวเดียวสองหน้าหกลก - หมอนในสมัยโบราณ (ภาคเหนือ)
17. อะไรเอ๋ย มีหัวตัวหาหัว แต่มีสี่มือ - คนหาคน (ภาคกลาง)
18. ตัวเป็นไม้ ไล่เป็นตะกั่ว หัวเป็นยาง - คินสอ (ภาคกลาง)

* ใจอยู่ในหมวด 1 ขด 2.

- 19. ผิวกายนุคผอง ในท้องไสขาว ชุ่มกเป็นระนาว ปลายแดงแดง
  - เทียนไซ (ภาคกลาง)
- 20. ไอไทรหา หนึ่งหุ้มขน ขนหุ้มโคก โคนหุ้มเนื้อ เนื้อหุ้มน้ำ
  - น้ำรู่แกว - มะพร้าว (ภาคใต้)
  - [อะไรเออย หนึ่งหุ้มขน ขนหุ้มกระดูก กระดูกหุ้มเนื้อ เนื้อหุ้มน้ำ น้ำรู่แกว]

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาการ (function)

- การกำเนิด การเจริญเติบโต ความเป็นอยู่
- 21. เมื่อคืนมาน เมื่อวันเกิด - มุง (ภาคเหนือ)
  - [กลางคืนทอง กลางวันเกิด]
- 22. อะไรเออย ออกลูกไปแล้วไม่กลับ - ลูกกระสุนปืน (ภาคกลาง)
- 23. อะไรเออย เกิดมานาเวทนา มีตาท้าวตัว - สับประค (ภาคกลาง)
- 24. อะไรเออย เกิดเพราะไฟ สลายเพราะลม - ควันไฟ (ภาคกลาง)
- 25. มีลูกที่ขา มีตารอบตัว มีหูยวบนิ้ว - แห (ภาคเหนือ)
  - [มีลูกที่ขา มีตารอบตัว มีหูยวบนิ้ว]
- 26. อะไรเออย มีลูกอยู่ที่ตีน มีตารอบตัว มีหูยวบนิ้ว - แห (ภาคกลาง)
- 27. ไอไทรหา โหยในหนาม ไม้งามกะหอม - พูเรียน (ภาคใต้)
  - [อะไรเออย อยู่ในหนาม ไม้งามกะหอม]
- *28. ซื่ออยู่ในคร้ว ตัวอยู่ที่ไตกิน - แมงกระซอน (ภาคกลาง)
- *29. อะไรเออย ซื่ออยู่ในคร้วตัวอยู่ในป่า มีสีชา หูกี้ยว - กระจ่าง (ภาคกลาง)
- *30. อะไรเออย ซื่ออยู่ในป่า กายาอยู่ในน้ำ - ปลาเสือ (ภาคกลาง)
- *31. อะไรเออย ซื่ออยู่บนฟ้า กายาอยู่ในน้ำ - ปลาตาว (ภาคกลาง)

* ใจอยู่ในหมวด 12 คำพ้องความ.

การเคลื่อนไหว

32. ไปไม่กลับ หลับไม่คืน ฟันไม่มี หนีไม่พ้น - คนตาย (ภาคใต้)
- *33. อะโรเออย ชื่อเป็นกริยา ไป ๆ มา ๆ ไม่อยู่กับที่ - ปลาไหล
(ภาคกลาง)
34. เขา ๆ เขาดำ คำ ๆ ออกเรียง - คาว (ภาคกลาง)
35. ตูบกูปซันคอย กาบฝอยลงหวย - เตา และ กุ้ง (ภาคเหนือ)
[หลังนูน ๆ ซันคอย คาบฝอยไปตามลำธาร]
36. ไอ้ไทรหา ขาซันซันได้ ขาลงลงไม่ได้ ฉีกท้ายแดง - มะระ
(ภาคใต้)
37. มลุมมล่า เค้นวันยังคำ ไม่เห็นรอย - เรือ (ภาคกลาง)
38. อะโรเออย อีลุ่มอีล่า เค้นวันยังคำไม่เห็นรอย - นาฬิกา
(ภาคใต้)
39. อะโรเออย กระจอคขึ้นไปสองขา หลนลงมาทกขาทางเดียว
- คนขี่ม้าหรือคนขี่วัว หรือคนขี่ควาย (ภาคกลาง)
40. อะโรเออย วิ่งโทอง ๆ มีธงข้างหลัง - สุนัข (ภาคกลาง)
41. อะโรเออย วิ่งเขยา ๆ มีกระเป่าในตัว - จิ้งจอก (ภาคกลาง)
42. กนจีฟ้า หนาอะแลคคิน - หอย (ภาคเหนือ)
[กนจีฟ้า หน้าไคคิน]
43. หัวย่าแหะ แปะกนมีแสง แมนหญิง - ปาก (ภาคอีสาน)
[หัวเราะหย่าแหะ กระตบกันมีเรี่ยวแรง อะโรเออย]
44. จับขาหาง เอาบักแดงยัดไซ - มีดสะนากหนีบมาก (ภาคอีสาน)
[จับขาถาง เอาหมากแดงยัดไซ]
45. จอกปอกอยุกกลางคันนา สี่ตีนเตี่ยวมาหายแล็บ - ชี (ภาคเหนือ)
[กอง ๆ อยุกกลางคันนา สี่ตีนเตี่ยวมาหายวับ]

* หมวด 12 คำพ้องความ.

46. เด็ก ๆ ย่ำแปะ แบนหญิง - ผลักบันโคสมัยโบราณ (ภาคอีสาน)
[เด็ก ๆ ย่ำแปะ อะไรเอย]
47. จักซุชฐี ศรีระเวณ คงคาเป็นที่เล่น ธรณีเป็นที่นอน - ปู
(ภาคกลาง)
48. อะไรเอย ยกตื่นข้ามหัวเอาตัวรอดได้ - มุง (ภาคกลาง)

การทำเสียง

49. อะไรเอย ชอบมากับฝน เวลาอยู่ข้างบนร้องเสียงดัง - ฟารอง
(ภาคกลาง)

การกินหรือการดื่ม

50. กิ่นบอมบอม ผอมจ่องกอง - เครื่องคิดฝ้าย (ภาคเหนือ)
[กิ่นเอากิ่นเอา ยังผอมกะหรง]
51. กิ่นข้างบน ชีข้างล่าง กิ่นข้างล่างชีข้างบน - โม่ กบใส่โม่
(ภาคกลาง)
52. มักกิ่นเจ็บปาก มักอยากเจ็บจุมก เอาตื่นป้อนลูก เอาจุมกป้อนปาก
- แรดกิ่นหนาม หมู ไก่ ช่าง (ภาคกลาง)

การพักผ่อน

53. อะไรเอย กลางวันพาลูกขึ้น กลางคืนพาลูกนอน - บันไดบ้านตาม
ชนบท (ภาคกลาง)

3. ส่วนที่เกี่ยวกับรูปและอาการ

รูปผิดปกติกับอาการปกติ

54. อะไรเอย สามขาเดินมา หลังคามุงสำลี - คนแก่มองออกถือไม้
เท้า (ภาคกลาง)

55. ไอ้ไทรหา สามขาเดินมา หลังคามุงหมี่ - คนชรา (ภาคใต้)
 [อะไรเอ๋ย สามขาเดินมา หลังคามุงสำลี]
56. อะไรเอ๋ย สี่ขาเดินมา สามตาหัวครึ่ง - คนหัวล้านเดินมากับคน
 ตามอด (ภาคกลาง)
57. ไอ้ไทรหา สองตีนเดินมา หลังคามุงจาก - ไก่ (ภาคกลาง)
58. สัตว์สี่ตีนเที่ยวกินผาบ ๆ มันมีสามกนสามปาก - วัวต่าง
 (ภาคเหนือ)
 [สัตว์สี่ตีนเดินกินผาบ ๆ มันมีสามกนสามปาก]
59. ไอ้ไทรหา เส่ตีนเดินมา หลังคามุงเบือ - เต่า (ภาคใต้)
 [อะไรเอ๋ย สี่ตีนเดินมา หลังคามุงกระเบือ]
60. ไอ้ไทรหา เส่ตีนเดินมา หลังคากง - สุนัข (ภาคใต้)
 [อะไรเอ๋ย สี่ตีนเดินมา หลังคากง]
61. ไอ้ไทรหา เส่ตีน หางห้า นาวาสอง ลอยล่องเข้ามาในสากล
 โลกหัวมิดชิด เห็นบริษติดบน นายสองคน ตัวหัวไม่มี - กุ้ง
 (ภาคใต้)
 [อะไรเอ๋ย สี่ตีนหางห้า นาวาสอง ลอยล่องเข้ามาในสากล
 โลกหัวมิดชิด เห็นบริษติดบน นายสองคน ตัวหัวไม่มี]
62. อะไรเอ๋ย หกขาเดินมา หลังคามีคนตรี - จิ้งหรีด (ภาคกลาง)
63. ไอ้ไทรหา แปดตีนเดินมา หลังคามุงสังสี - ปู (ภาคใต้)
 [อะไรเอ๋ย แปดตีนเดินมา หลังคามุงสังกะสี]
64. สิบตีนเดินมาหลังคามุงสังกะสี - ปู (ภาคใต้)
65. สิบตีนหยางมา หลังคามุงกระเบือ - ปู (ภาคอีสาน)
 [สิบตีนเดินมา หลังคามุงกระเบือ]

66. ไอ้ไทรหา ทั้งตัวมีเตตา เหตุโรหนามาโดกตี ปีกหางกำไม่มี
ทำไมเลาเจ้าโรบิน - ตะกรอ (ภาคใต้)
[อะไรเออย ทั้งตัวมีเตตา เหตุโรหนามาโดกตี ปีกหางกำไม่มี
ทำไมเลา เจ้าโรบิน]
67. บ่มีดุก บ่มีคาว กวางวอยูกกลางนา - ชี้ใจ (ภาคเหนือ)
[ไม่มีกระดูกกระดูกเดี่ยว ตะแคงยูกกลางนา]
68. มีเตหุ มีแตกน เฝ้าคนยหลังบาน - กะทะ (ภาคอีสาน)
[มีเตหุ มีแตกน เฝ้าคนอยหลังบาน]
69. มีพันบรูอมหัว มีไคยในป่า หากินยูนบยอกไม้ - กระจายชุกมะพร้าว
(ภาคอีสาน)
[มีพันบรูอมหัว มีตัวอยู่ในป่า หากินยูนบยอกไม้]
70. สี่ตีนเหยียบพันพระธรณี สองมือขยี่หน้าผาก ออกลูกมาก นามกรไม้
เหมือนแม่ - แม่ลงวัน (ภาคกลาง)

รูปนิคปกติกับอาการนิคปกติ

- *71. ไอ้ไทรหา เส่ตีนยื่นยัน สันธรณี หันสามที่ ชีรอบตัว - ครกสี่
(ภาคใต้)
[อะไรเออย สี่ตีนยื่นยัน สันธรณี หันสามที่ ชีรอบตัว]
72. ไอ้ไทรหา สิบหูสองขา ทำฤทธาเอาชาแยงหู - ปีนโต (ภาคใต้)
[อะไรเออย สิบหูสองขา ทำฤทธา เอาชาแยงหู]
73. ตีนเดี่ยวเห็นขวปากดำ สี่ตีนปล้ำแพ่ตีนเดี่ยว - กีบคักหนู (ภาคใต้)
74. ไอ้ไทรหา จะว่ามีมันตกาไม่ใช่ เหาะเห็นเดินได้ หัวมากหว่าแสน
- นกอีลุ่ม นกตะกรุม (ภาคใต้)
[อะไรเออย จะว่ามีมันตกาไม่ใช่ เหาะเห็นเดินได้ หัวมากกว่าแสน]

* รูปนิคปกติกับอาการนิคปกติ.

หมวดที่ 2 เปรียบกับสัตว์ตัวเดียว

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวว่า หมวดนี้รวบรวมปริศนาที่เปรียบสิ่งที่ต้องการ ทายกับสัตว์ตัวเดียว และเปรียบกับส่วนต่าง ๆ ที่มีลักษณะ คล้ายกับลักษณะของสัตว์ การ แแบ่งปริศนาหมวดนี้ แบ่งประเภทสัตว์ตามหลัก ฟิโลเจเนติก (phelogenetic) ปริศนา ประเภทแรกจะกล่าวถึง รูป กอนอาการ เช่นเดียวกับหมวดแรก

ปริศนาภาษาอังกฤษ จะเปรียบกับสัตว์เพียงไม่กี่ชนิด คือ เปรียบกับแมลง ปลา สัตว์เลื้อยคลาน นก และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมบางชนิดเท่านั้น มีจำนวนมากที่เปรียบกับนก แต่เป็นที่น่าประหลาดใจที่ปริศนาภาษาอังกฤษ ไม่มีการ เปรียบกับแมวเลย ในทำนองเดียวกัน ปริศนาที่เปรียบกับสัตว์จำพวก กบ ปลา งู ก็มีจำนวนน้อยมาก

กล่าวโดยสรุป ปริศนาภาษาอังกฤษหมวดนี้ เปรียบกับลักษณะที่เด่นชัดของสัตว์ และสิ่งที่คนทั่ว ๆ ไปคุ้นเคยเป็นอย่างดีเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า ปริศนาของไทย จะเปรียบกับสัตว์จำพวกไม่ระบุชื่อมากที่สุด ส่วน ปริศนาประเภทที่เปรียบกับสัตว์ เลื้อยคลาน และปลาตัวเดี่ยวนั้น ผู้วิจัยยังไม่อาจหาข้อมูลเป็น ตัวอย่างได้ สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ มีการ เปรียบกับสัตว์ในนิยายเขมร เป็นพิเศษนอกเหนือ จากปริศนาภาษาอังกฤษ

ปริศนาของไทย จำแนกตามหมวดที่ 2 ได้ดังนี้

1. สัตว์ที่ไม่ระบุชื่อ

*75. อยู่ใต้ดิน บินอากาศ พาดชายป่า สามภาษาชื่อเดียวกัน

- ชมันแกง ชมันนก ชมันยาน (ภาคใต้)

*76. อะโรเอย อยู่ดินกินหญ้า อยู่ฟ้ากินลม อยู่ทะเลกินนม นามกรเดียว

กัน - มา คาวมา ปูมา (ภาคกลาง)

¹ Ibid., p.103

* หมวด 12 คำพ้องความ.

- *77. ไอ้ไทรหา อัยบนดินกินหญ้า อัยบนฟ้ากินขี้ลม อัยเลเกินขี้ต้ม เเซอ
 เดียวกัน - ปูมา ปูลม ปูคำ (ภาคใต้)
 [อะไรเออ อัยบนดินกินหญ้า อัยบนฟ้ากินขี้ลม อัยทะเลเกินขี้ต้ม
 ซื่อเดียวกัน]
78. อะไรเออ สัตว์ป่ามาอัยบน กินอาหารอย่างเดียว เคี้ยวแล้วก็
 คาย - กระจายขุมมะพร้าว (ภาคกลาง)
79. ไอ้ไทรหา ไอ้ลิงกินหญ้าปากถ้ำ - คนโกนหนวด (ภาคใต้)
 [อะไรเออ ไอ้ลิงกินหญ้าปากถ้ำ]
80. ไอ้ไทรหา ไอ้ลิงกินหญ้ารอบปลวก - คนตัดผม (ภาคใต้)
 [อะไรเออ ไอ้ลิงกินหญ้ารอบปลวก]
81. ไอ้ไทรหา หน้าสั้นพื้นขาว หางยาวที่สุด ไครท่ายไม้โถก ไม้ไซ้โลก
 มนุษย์ - จอบ (ภาคใต้)
 [อะไรเออ หน้าสั้นพื้นขาว หางยาวที่สุด ไครท่ายไม้โถกไม้ไซ้โลก
 มนุษย์]
- *82. ตัวอัยร หอยนา ตาอัยป้า แต่หางไพล ไปอัยเมืองจีน
 - หนุ เห็นหนุ เม็ดมะกล่ำตาหนุ หางเป็ย (ภาคกลาง)
- *83. ไต่ยห หอยนา ตายูเหิงตนไม้ - หนุ เห็นหนุ เม็ดมะกล่ำตาหนุ
 (ภาคอีสาน)
 [ตัวอัยร หอยนา ตาอัยบนตนไม้]
- *84. ตัวอัยในนา ตาอัยบน - ตะปู้ (ภาคกลาง)
- *85. อะไรเออ ตัวอัยนาตาอัยบน อัยนากัดขาว อัยเหยากัดฝ่า
 - ตาปู้ (ภาคกลาง)
- *86. ตัวอัยในป่า ตาอัยในบ้าน - กระจาย (ภาคกลาง)
87. ไอ้ไทรหา ตัวดำพื้นขาว หางยาวที่สุด ขึ้นบ่าป่าทรุด - ชวาน
 (ภาคใต้)
 [ตัวดำ พื้นขาว หางยาวที่สุด ขึ้นบ่าป่าทรุด]

88. ตัวคำม่อทอ ไมซอนเทาหม่อ ตี่ไมตาย - เงา (ภาคใต้)
89. อะไรเออย หลังอ ๆ กินหญ้าหมคหุง - เคี้ยวเกี่ยวหญ้า
(ภาคกลาง)
90. มีปีกแล้วบิน มีตีนแล้วย่าง - เฟิง มีหลังคา มีเสา(ภาคเหนือ)
[มีปีกแล้วไม่บิน มีตีนแล้วไม่เดิน]
91. อี้มุดตุคตัน ผลัดปีกทุกวัน บินไม่ได้ - หัวปลีกล้วย (ภาคใต้)
92. อะไรเออย สองปีกหัวทก มีสองบาทา ยามทิวาพักผ่อน
ยามภาคหรือออกหากิน- คางคาว (ภาคกลาง)
93. อ้ายเขียวหางเรียวยี่ฟ้า คนทั้งพารามาหาอ้ายเขียว - ไม้ไผ่
(ภาคใต้)
94. อะไรเออย มีหาง มีปาก มีตา กินปลาเป็นอาหาร - แห
(ภาคกลาง)
95. อะไรเออย เกิดมามีหางไม่มีขา พอลิ้นชีวามีแต่ขาไม่มีหาง - กบ
(ภาคกลาง)
96. หางยูไต ฐี่ขี้ยู่เหิง - ทัพั่นฝ้าย หรือ อี้วฝ้าย (ภาคอีสาน)
[หางอูไต ฐี่ขี้ยู่บน]
97. อะไรเออย จับหางปั่น ยิงพันแหง - ขนไก่แยงหู (ภาคกลาง)
98. จับหางขี้จอก - ทีวีค่น้ำเขานา (ภาคอีสาน)
[จับหางขี้จอก]
99. บิดหางสองโอด - หนอไม้ (ภาคเหนือ)
[บิดหางรองโอด]
100. กำหางขี้พุงจาด - ไถ (ภาคเหนือ)
[กำหาง ขี้พุงจาด]

101. หางอูบ้าน ตัวอูป่า - หางเห็น หางของสัตว์ชนิดหนึ่ง (ภาคเหนือ)
 [หางอูบ้าน ตัวอูป่า]
102. อะไรเอย สัตว์สองขาหากินต่างแดน หัวมันนับแสน สัตว์นั้นนามโค - นกตะกรม (ภาคกลาง)
103. หกขากินสามปาก - คนกำลังไถนา หรือคนสูบหร หรือวัวกินหญ้า หรือ ไถไถนา หรือ วัว 4 ขา คน 2 (ภาคเหนือ)
 [หกขากินสามปาก]
104. สัตว์ไทร สิบขาตาติดตัว ไม่มีหัวไม่มีหาง - ปู (ภาคใต้)
 [สัตว์อะไร สิบขาตาติดตัว ไม่มีหัวไม่มีหาง]
105. อะไรเอย ตีนเป๋ๆ คะเขยกินใบไผ่ - ช้าง (ภาคกลาง)
106. สองตีนยันชรณี นั่งหน้ายู่ยี่ตาแลคน - คนนั่งถาย (ภาคใต้)
107. ไอไทรหา ตีนเคียวเหนยวชรณี สองปีกวีรองกองเวหา - กังหัน (ภาคใต้)
 [อะไรเอย ตีนเคียว เหนยวชรณี สองปีกวีรองกองเวหา]
108. ไอไทรหา สองตีนทรนชรณี หางยาวรี ปากพ่นน้ำ - โพงวิดปลา (ภาคใต้)
 [อะไรเอย สองตีนทรนชรณี หางยาวรี ปากพ่นน้ำ]
109. ไอไทรหา สองตีนชีฟักมหน้าลงดิน ขาวน้ำไม่กิน แนดินกำไม่เหยยบ - กางคาว (ภาคใต้)
 [อะไรเอย สองตีนชีฟักมหน้าลงดิน ขาวน้ำไม่กิน แนดินกำไม่เหยยบ]
110. สองตีนบังแคค แคดินเินหน ตำเคี้ยหน้ามน นามกรวาอะไร - ปู (ภาคกลาง)

111. สัตว์สี่ตีน เทียวคินบ่ย่าง ล่างข้างเช้า - คนตกจำ เครื่องหาปลา (ภาคเหนือ)
[สัตว์สี่ตีน เคนคินไมเคิน ตัวโตเสียงคัง]
112. ไอไทรทา เสตั้นกินน้ำบอสูง - กระอก (ภาคใต้)
[อะไรเอย สี่ตีนกินน้ำบอสูง]
113. อะไรเอย สี่ตีนเดินมาหน้าตาคล้ายคนชอบกลพิลึก - ดิง (ภาคกลาง)
114. อะไรเอย สี่ตีนเซื่อง ๆ ไม่มุงกระเบื้องแต่มุงเข็ม - เมิน (ภาคกลาง)
115. สี่ขาปากขึ้นฟ้า อ้าปากกินคน - อู หรือ เปลเด็ก (ภาคเหนือ)
[สี่ขาหงายขึ้นฟ้า อ้าปากกินคน]
116. อะไรเอย สี่หู สี่หาง ปากกว้างเหลือล้นกินคนทุกคืน - มุง (ภาคกลาง)
117. ไอไทรทา เสตั้นเกาะฝา อ้าปากกินคน - มุง (ภาคใต้)
[อะไรเอย สี่ตีนเกาะฝา อ้าปากกินคน]
118. สี่ตีนชี้ฟ้า หกหูสามหน้า สามทวารทางเดียว - คนหามหมู (ภาคใต้)
119. อะไรเอย แปกตีนเคินหนา สิบทาลบรอย - คนคราดหญ้าในนาเทียมวัว หรือ ควายคู่ (ภาคกลาง)
120. ไอไทรทา แปกตีนเจาเป็นขึ้นทางของ สงเสี้ยงร่ารองโหยปากไททองชอกชำระกะใจ ตัวกูจะบรรล้วยควยน้ำเกลือ - ปูเค็ม หรือ ปูเปี้ยว (ภาคใต้)
[แปกตีนเจาเป็นขึ้นทางของ สงเสี้ยงร่ารองอยู่ปากไททองชอกชำระกะใจ ตัวกูจะบรรล้วยควยน้ำเกลือ]
121. สิบตีน สองล่อ มีจ้อยูข้างบน - วัวสองตัวเทียมเกวียนและคนขับ (ภาคอีสาน)
[สิบตีน สองล่อ มีลิ่งอยู่ข้างบน]
122. นิ่งบนปางทางแยงรุ - กะจา (ภาคกลาง)

2. แมลง

123. อะโรเอ่ย หึ่ง ๆ เหมือนผึ้งภุมรา เอกบาทา จะเร่ ๆ - ลุกข้าง
(ภาคกลาง)

3. สัตว์ปีก

นก

124. ไอ้ไทรหา นกกาไม้ไชนก นั้งกงกโทยมนตันพร้าว - นกพร้าว
หรือรกะพร้าว (ภาคใต้)
[อะโรเอ่ย นกไม้ไชนก นั้งกงกอยมนตันมะพร้าว]
125. อะโรเอ่ย สามถันกันตก วิทคเขารวม ขอนี้โหดอบรวม สิ่งนั้นคือ
อะไร - กาทมน้ำตั้งบนเตา (ภาคกลาง)
126. ไอ้ไทรหา นกกดตาแดง น้ำแห้งตาย - ตะเกียง (ภาคใต้)
[อะโรเอ่ย นกกดตาแดง น้ำแห้งตาย]
127. อะโรเอ่ย นกกระปุกตูดแดง น้ำแห้งก็ตาย - ตะเกียง (ภาคกลาง)
128. นกคุ่มปากเหล็ก ชันเกร็กเสียงใหญ่ - ปืน (ภาคใต้)
129. อะโรเอ่ย บินมายิบ ๆ นกกระจิบก็ไม่ใช่ - แดก (ภาคกลาง)

ไก

130. ไกแม่แดงแดงตาฝั่ง - ปลาไหล (ภาคเหนือ)
[แม่ไกสีแดงแดงคลั่ง]
131. ไกแม่แดงแดงอุจอง - นำหมาก (ภาคเหนือ)
[แม่ไกสีแดงแดงทะเลอุจอง]
132. ไกแม่ลายตายแจ่นำ - ไช (ภาคเหนือ)
[แม่ไกลายตายแจ่นำ]

133. ไก่แม่ลายยายชอบฮั่ว - ซักว้าย (ภาคเหนือ)
[แม่ไก่ลายยืนรายเรียงชอบรวัว]
134. ไก่แม่หม่นขนหลังคา - ควัน (ภาคเหนือ)
[แม่ไก่สีหม่นคั่นคั่นหลังคา]
135. ไก่อีขาว ถลาลงคิน - น้ำลาย (ภาคอีสาน)
[ไก่ตัวขาว ถลาลงคิน]
136. ไก่อีขาว ถลาขึ้นฟ้า เสียงมันฮ้องปลาดใจ - วาว (ภาคอีสาน)
[ไก่ตัวขาว ถลาขึ้นฟ้า เสียงมันร้องประหลาดใจ]
137. ไก่อีลายไปตายป่าอ้อย คนสามฮ้อย ไปป่าคบเบ็ด - หินลับมีด (ภาคอีสาน)
[ไก่ตัวลาย ไปตายที่ป่าอ้อย คนสามฮ้อยไปตัดเอาไก่ไม่หมด]
138. ไก่อีกำ กินหญ้าอ้อมโพ้น - มีดโกน (ภาคอีสาน)
[ไก่ตัวอ่อน กินหญ้าอ้อมเนิน]
139. ไก่เต็มคอกบขัน คนสามพันบปาก ชักากบอาน้ำสักเหี้ย
- ซักไก่ พระพุทธรูปอยู่ในโบสถ์ ตุ๊กแก (ภาคอีสาน)
[ไก่เต็มคอกไม่ขัน คนสามพันไม่พูด ชักากไม่อาน้ำ สักครึ่ง]

4. สักคว์ไลยงลูกควายนม

วัว ควาย

140. จัวเหลียงสี่ข้างโป่ง ออกหากินแต่เช้า - พระ (ภาคอีสาน)
[วัวเหลียงสี่ข้างโป่ง ออกหากินแต่เช้า]
141. จัวสี่เขี้ยว ผูกลักเดียวหัวจุ่มเป็นมู - มะละกอ (ภาคอีสาน)
[วัวตัวเขี้ยว ผูกลักเดียวหัวรวมกันเป็นพวก]
142. ควายแมวองกินน้ำเสี้ยงตั้งหนอง - รุ่งกินน้ำ (ภาคเหนือ)
[ควายตัวเมีย เขาโค้งกินน้ำตั้งหนอง]

143. ไอ้ไทรหา คว้าตายไต่ต้นเขือโคไปก้าเถื่อ ไคมาก้าเถื่อ
- หินลับมีด (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ยคว้าตายไต่ต้นมะเขือโคไปก้าเถื่อไคมาก้าเถื่อ]

มา

144. อะไรเอ๋ย มาสามขา เจ้าพระยาขึ้นชี โส้หมวกกำมะหยี่
สุมบุหรีควันปุย - กาน้ำบนเตาไฟ (ภาคกลาง)
145. มาสามขาถูกลาขึ้นชี บ่ายขึ้นถัด กะลาบัดเก็งหน้า เอาผ้าเคียน
แฉว ตะแหลวดคิกัน - มาสามขา คือ เต่าไฟ ถูกลาขึ้นชีคือยก
หมอนึงตั้งเต่าไฟ บ่ายขึ้นถัด คือ ยกไหขึ้นตั้ง ถัดจากหมอนึง
กะลาบัดเก็งหน้าเอาผ้าเคียนแฉวตะแหลวดคิกัน หมายถึงเอา
ผ้าเคียว หมอนึงใส่ที่รองไห แล้วใส่ฝาปิดด้วย (ภาคเหนือ)

คาง

146. ไอ้ไทรหา คางก้าไม้ไซคาง นิ่งห้อยหางปางลำพู - ดอกลำพู
(ภาคใต้)

[อะไรเอ๋ย คางก้าไม้ไซคาง นิ่งห้อยหางปางลำพู]

147. คางก้าไม้ไซคาง นิ่งห้อยหางที่ปางไม้ - ใต้ (ภาคใต้)

ช่าง

148. ไอ้ไทรหา ช่างสานลอยน้ำมา มีเตงาไม้มีงวง - ไซคักปลา
(ภาคใต้)

[อะไรเอ๋ย ช่างสานลอยน้ำมา มีเตงาไม้มีงวง]

149. อะไรเอ๋ย ช่างนอยลอยน้ำมา มีงาในทอง - ลอมคักปลา
(ภาคกลาง)

150. ช่างสานอยู่ในวังเปี้ยกแต่ช่างหลัง ช่างทองไม่เปี้ยก - บ้าน
(ภาคใต้)

151. จ้างแม่เฒ่าพับหุเบ้องเคี้ยว - ประตุ (ภาคเหนือ)
 [ช่างพับเฒ่าพับหุข้างเคี้ยว]
152. จ้างแม่เฒ่าพับหุเบ้องเคี้ยว หลังมันเปี้ยะทองมันแห้ง - บ้าน
 (ภาคเหนือ)
 [ช่างพับเฒ่าพับหุข้างเคี้ยว หลังมันเปี้ยะ ทองมันแห้ง]
153. จ้างแม่เฒ่าเขามานบหันฮอย - คุ หรือที่ตักน้ำ (ภาคเหนือ)
 [ช่างพับเฒ่าเขามานไม่เห็นรอย]
154. จ้างแม่เฒ่าเกาหุยาน คำมากบ้าน เขามากเกิด - มุง
 (ภาคเหนือ)
 [ช่างพับเฒ่าหุยาน คำมากบ้าน เขามากเกิด]
155. ช่างขันก คบหุวะๆ แมนหญิง - หุกทอน่า (ภาคอีสาน)
 [ช่างขันกเขา คบหุวะๆ อะไรเอ๋ย]

5. สัตว์ในนิยาย

156. อะไรเอ๋ย หน้าสั้น ๆ หางยาวเป็นมังกร ชอบกินหญ้าในดงคอน
 อาน้ำในลำธาร - ชวาน (ภาคกลาง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 3 เปรียบกับสัตว์หลายตัว

ปริศนาหมวดนี้ อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวว่า ส่วนมากมักจะเปรียบกับสัตว์จำพวกที่อยู่เป็นพวก เช่น หมู มา แต่ไม่มีปริศนาที่เปรียบกับไก่ หรือ วัว ทั้ง ๆ ที่สัตว์สองชนิดนี้ชอบอยู่เป็นฝูงและคนทั่วไปรู้จักดี การจัดประเภทสัตว์ในหมวดนี้จัดตามหลักฟีโลเจเนติก (phylegenetic) เช่นเดียวกับในหมวดที่ 4

ส่วนใหญ่ปริศนาภาษาอังกฤษหมวดนี้ จะเปรียบสิ่งที่ต้องการทายกับสัตว์จำพวก กบ นก กระต่ายป่า หมู แกะ แพะ วัว และมา ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวอังกฤษรู้จักเป็นอย่างดี

ปริศนาของไทย เปรียบสิ่งที่ต้องการทายกับสัตว์ต่างชนิดกันไปบ้าง เช่น เปรียบกับ กา เบ็ด แมงดา ช้าง เป็นต้น

ปริศนาของไทย จึงจำแนกตามหมวดที่ 3 ได้ดังนี้

1. เปรียบกับสัตว์ที่ไม่ระบุชื่อ

157. สัตว์ไทร แบกขวานขึ้นหมาก แบกขวากขึ้นเขา นกเภาลองโอ
ตีนโตลงหนอง - นกหัวขวาน เม่น นกตะเภา ช้าง (ภาคใต้)
[สัตว์อะไร แบกขวานขึ้นต้นหมาก แบกขวากขึ้นเขา นกตะเภา
ลองโอ ตีนโตลงหนอง]

158. ไอสี่ตีน กินไอตีนเดียว ไอหัวเขียวกินไอหน้าคว่ำ
- เตากินเห็ด เบ็ดกินหอย (ภาคอีสาน)
[ไอสี่ตีน กินไอตีนเดียว ไอหัวเขียว กินไอหน้าคว่ำ]

159. สัตว์สี่ตีนกินสัตว์ตีนเดียว สัตว์หัวเขียวกินสัตว์หน้าคว่ำ
เตากินเห็ด เบ็ดกินหอย คนทนายปลายบอก-เตา เบ็ด (ภาคกลาง)

160. สัตว์ไม่มีตีนเดินได้ สัตว์ไม่มีไส้กินคน สัตว์ไม่มีขนบินได้
- งู ปลิง เครื่องบิน (ภาคใต้)

¹Ibid., p.155.

2. สัตว์ที่ระบุชื่อ

นก

161. นกก็ไม่ไชนก แร้งก็ไม่ไช้แร้ง บินแคว้ง ๆ อยู่ข้างเขา
- ไบหูควาย (ภาคใต้)
162. อะไรวะเอย จะว่านกก็ไม่ไชนก จะว่ากาก็ไม่ไช้กา บินมา
ใต้เขา - หูวู้ หรือ หูควาย (ภาคกลาง)

กา

163. อะไรวะเอย กาคำ กระจิดริดน้ำกลายเป็นกาขาว - เม็ดแมงลัก
(ภาคกลาง)

เป็ด

164. จะว่าเป็ดก็ไม่ไช้ จะว่าไก้ก็ไม่เชิง เดินคอบยาวเหิง ๆ
แล้วยืนเบ็งอยู่กลางทุ่ง - แร้ง (ภาคกลาง)

หมู

165. หมูสามตัวขึ้นคอบสามมอน ตัวขึ้นก่อนลงสุน - หม้อหนึ่ง ไทข้าว
ฝาปิด (ภาคเหนือ)

[หมูสามตัวขึ้นเขาสามลูก ตัวขึ้นก่อนลงที่หลัง]

ปู

- *166. ปูสามตัว - ปูจา หรือ บูชา ปูนา และ ปูสาก หรือ เสือ
(ภาคเหนือ)

สัตว์หลายชนิด

167. แมขางเอาข้างไปกอน แมปลาชอนเอาหางเกี่ยวเบ็ด แม่เบ็ด
เอาปากไซ แม่โกเอาตคชัน - เปด เข้ม หอย ปี่ (ภาคกลาง)
168. ลิงก็ไมไชลิง คางก็ไมไชคาง นิ่งหอยหางกรมเลน
- ลูกลำพู (ภาคใต้)
169. หนองนุปลามาก พญานาคลงกวน - กะจำ (ภาคใต้)
[หนองเล็ก ปลามาก พญานาคลงกวน]
170. อะไรเอย น่านอปลามาก พญานาคลงกวน สาวน้อยหนานวล
นึ่งกวนอูปลาดำ - ชาว ทัพพี คนหุงข้าว เตาไฟ (ภาคกลาง)
171. ไอ้ไทรหา บอนี่มีปลามาก พระยานาคลงไปวน สาวน้อยหนามน
นึ่งเฝ้าปากบอ - คนแกงปลา (ภาคใต้)
[อะไรเอย บอนี่มีปลามาก พระยานาคลงไปวน สาวน้อยหนามน
นึ่งเฝ้าปากบอ]

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 4 การเปรียบกับบุคคลคนเดียว

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ ได้แบ่งปรีศนาหมวดนี้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ประเภทที่เปรียบกับรูป และประเภทที่เปรียบกับอาการ และเพิ่มอีกประเภทหนึ่ง สำหรับปรีศนาที่เกี่ยวกับ "คนแต่กัไม่ไซคน"

ปรีศนาประเภทที่เปรียบกับรูปของ คน อาร์เซอร์ เทเลอร์ ได้เรียงปรีศนาตามลำดับอวัยวะของร่างกาย จากหัวจนถึงเท้า และมีปรีศนาจำนวนมากเหมือนกันที่เปรียบกับรูปที่ผิดปกติ ส่วนประเภทที่เปรียบกับอาการนั้น จัดเรียงตามลำดับวิถีชีวิตของมนุษย์ เช่น การเกิด ชีวิตประวัติ ความเป็นอยู่ เป็นต้น ประเภทที่เปรียบกับอาการนี้มักจะเปรียบกับการเคลื่อนไหว การกำเนิด การนำเอามา เป็นส่วนมาก นอกนั้นก็มีการเปรียบกับการยิง การฆ่า การตาย

ปรีศนาของไทยก็แบ่งตามประเภทใหญ่ ๆ ได้เช่นเดียวกับปรีศนาภาษาอังกฤษ ยกเว้นประเภทสุดท้ายที่เกี่ยวกับ "คนแต่กัไม่ไซคน" นอกจากนั้นมีลักษณะย่อย ๆ แตกต่างกันไป เช่น ในภาษาอังกฤษ ปรีศนาประเภทที่เปรียบกับรูปแบ่งเป็น การเปรียบกับส่วนหัว ส่วนมือ ส่วนทอง และส่วนขา แต่เท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมดู ก็พบว่าปรีศนาของไทย มีเปรียบเฉพาะกับส่วนหัวอย่างเดียว ส่วนปรีศนาที่เปรียบกับรูปผิดปกตินั้น ปรีศนาของไทยมีจำนวนมากกว่าปรีศนาภาษาอังกฤษ แต่ในบรรดาประเภทที่ระบุลักษณะ ปรีศนาภาษาอังกฤษมีรายละเอียดมากกว่าปรีศนาของไทย กล่าวคือ มีปรีศนาที่กล่าวถึงนิสัยบอกลักษณะของคน ส่วนปรีศนาของไทยเท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมยังไม่พบลักษณะดังกล่าวเลย สิ่งที่น่าสนใจก็คือปรีศนาของไทยมีการเปรียบกับเทวดา ในเมื่อเทวดามีรูปร่างเหมือนคน ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงจัดรวมไว้ในหมวดนี้ด้วยเป็นพิเศษ ปรีศนาของไทยในหมวดที่ 4 จึงจำแนกได้ดังนี้

¹ Ibid., p.155.

1. รูป

เปรียบกับส่วนหัว ตา ปาก จมูก

172. สองเศียรศักดิ์สิทธิ์ฤทธิ์วิเศษ คลอดลกกลางองค์ ลุกลงไปสู่เวหา
พบสัตว์ สัตว์มวยมรณา อาตมากมวยลงด้วยกัน - ปีน (ภาคใต้)
173. หัวหมอคอดหนาว กางยาวอดฮอน - กระบวยตักน้ำ หัพพี
(ภาคเหนือ)
[หัวล้านทนหนาว คางยาวทร้อน]

เปรียบกับรูปปิดปกติ

174. ไอ้ไทรหา มาแต่เมืองลุง งอกขนในพุง หายใจทางคิ้ว - ขนุน
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย มาแต่เมืองพัทลุง งอกขนในพุง หายใจทางสะดือ]
175. ไอ้ไทรหา มาแต่เมืองลุง งอกขนในพุง ใหล่องบับ - มะนาว
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย มาแต่เมืองพัทลุง งอกขนในพุง ใหล่องบับ]
176. อะไรเอ๋ย มาจากเมืองละโว้ สูงโยงโก้มิพื้นซีเตี้ยว - บุง หรือ
จอบ (ภาคกลาง)
177. มาจากเมืองอังกฤษ ไม่มีชีวิตแต่พูดได้ - วิหุ (ภาคใต้)
178. มาจากสวีตเซแลนค์ ปากแบนตัวกลม ชมน้ำออก - ปากกา
(ภาคใต้)
179. อะไรเอ๋ย มาจากเมืองพม่า มีแต่ขาไม่มีแขน มาจากเมืองแมน
มีแขนไม่มีขา - กางเกง เสื้อ (ภาคกลาง)
180. อะไรเอ๋ย มาจากเมืองแขก ตีไม้แตก พันไม้เข้า - เงา
(ภาคกลาง)

181. อะไโรเอ่ย มาจากเมืองจีน ยกตีนให้คนดู - งิ้ว (ภาคกลาง)
182. อะไโรเอ่ย มาจากเมืองเจก ตัวเล็กเสียงดัง - ประทัด
(ภาคกลาง)
183. ไอ้ไทรหา มาแต่เมืองจีน ตักหัวตักตีน กินคนทั้งเป็น - เสื่อ
กางเกง (ภาคใต้)
[อะไโรเอ่ย มาแต่เมืองจีน ตักหัวตักตีน กินคนทั้งเป็น]

ระบุลักษณะ

- ล
184. ไอ้ไทรหา เด็กค่านอนในมุ้งขาว เรือนปั้นยาหลังคาเขียว
- นอยหนา (ภาคใต้)
[อะไโรเอ่ย เด็กค่านอนในมุ้งขาว เรือนปั้นยาหลังคาเขียว]
185. เด็กค่านอนมุ้งขาว เรือนปั้นยาทาสีเขียว - นอยหนา
(ภาคกลาง)
186. ไอ้ไทรหา ไอ้ชวานอนในปลัก คนไม่ฉลักไม่ยกขึ้น - ครกตำข้าว
(ภาคใต้)
[อะไโรเอ่ย ไอ้ชวานอนในปลัก คนไม่ฉลักไม่ยกขึ้น]
187. ไอ้ชวา เมืองตรัง ไม่สั่งไม่ออก - ชุ่มก (ภาคใต้)
188. ไอ้ชวาอยู่ในวัง ไม่สั่งไม่ออก - น้ำมูก (ภาคใต้)
189. คุณทองเยียม ๆ มอง ๆ ตกจากหอคอยน - อูจจาระ (ภาคกลาง)
190. บักนอย ๆ ถือแพแดงลอคพุ่ม - มคแดง (ภาคอีสาน)
[เด็กนอย ๆ ถือแพแดง ลอคพุ่มไม้]

เครื่องแต่งตัว

191. อะไโรเอ่ย มาจากเมืองลาว ผ่าชาวคาดพุง - ผักกระเฉด
หรือผักรูนอน (ภาคกลาง)

192. ยามนอยนุงเตี้ยวเขียว เขามานุงเตี้ยวแดง - พริก (ภาคเหนือ)
 [ยามนอยนุงผาเขียว เขามานุงผาแดง]
193. เมื่อเด็กนุงผาขาว เมื่อสาวนุงผาเขียว แก่ที่เดียวนุงผาแดง
 - พริก (ภาคกลาง)
194. ตั้งแต่นอย ๆ นุงสีนสีเขียว โยขึ้นมานุงสีนสีแดง - พริก
 (ภาคอีสาน)
 [ตั้งแต่นอย ๆ นุงผาขึ้นสีเขียว โยขึ้นมานุงผาขึ้นสีแดง]
195. นุงผาเขียว หางเรือปากฝั่ง - ขนมกรวย (ภาคใต้)

2. อากา

ประวัติบุคคล

ลำดับของอากาตามความก่อนหลัง

196. เมื่อคืนทาบ เมื่อวันคอน - กลอนประตู (ภาคเหนือ)
 [กลางคืนทาบ กลางวันคอน]
197. ตอนเช้าสี่ข้างโป่ง พอวันโค้ง สี่ข้างยุบ - พระบิณฑบาต
 (ภาคใต้)
 [ตอนเช้าสี่ข้างโป่ง พอตะวันโค้ง สี่ข้างยุบ]
- *198. ยามเช้าเดินสี่ขา ยามกลางวันเดินสองขา ยามเย็นเดินสามขา
 - วยเด็ก หนมสาว และวยชรา (ภาคกลาง)
199. เด็ก ๆ เดินสี่ขา โยขึ้นมาเดินสองขา ตอนชราเดินสามขา - คน
 (ภาคใต้)
200. ะไรเออย เมื่อเด็กนุงผา เมื่อชราเปลือยกาย - ต้นไผ่
 (ภาคกลาง)
201. เมื่อนอยนุงเสื่อยาว เป็นสาวนุงเสื่อกลม - มะเขือ (ภาคเหนือ)
 [เมื่อนอยนุงเสื่อยาว เป็นสาวนุงเสื่อสั้น]

*ไม่บ่งชื้อว่าเป็นเด็ก จัดอยู่ในหมวด 1 ข้อ 1.

202. เล็ก ๆ นุ่นผ้า พอใหญ่ขึ้นมาเอาผ้าคลุมหัว - มะเขือ
(ภาคกลาง)
203. ไอ้โหรทา เล็ก ๆ นุ่นผ้า พอใหญ่ขึ้นมา เอาผ้าโพกหัว
- มะเขือ (ภาคใต้)
204. เมื่อน้อยมันแน่นมันหนา ใหญ่มาคังโละ ๆ - มะขาม
(ภาคเหนือ)
205. อะไรเออย แต่เล็ก ๆ มันแน่นมันหนา โตขึ้นมามันหลวมโละละ
- มะขาม (ภาคกลาง)

ความเป็นอยู่

การอาศัย การมีชีวิต

206. นางอยู่ในห้อง ใครเข้าไปตองชนพองวาว - แม่ไก่ปัก
(ภาคใต้)
207. ไอ้โหรทาหน้าแดงเขาดำ หนาน้ำเตี้ยวจร ไว้มวยเหมือนมอญ
นามกรว่าไทร - หอยโข่ง (ภาคใต้)
[อะไรเออย หน้าแดงเขาดำ หนาน้ำเตี้ยวจร ไว้มวยเหมือนมอญ
นามกรว่าอะไร]
208. อะไรเออย หน้าแดงอยู่ดำ หนาน้ำอยู่คอง กล้ามเป็นมอญใหม่
- หอยโข่ง (ภาคกลาง)
209. หน้าแดงอยู่ดำ หนาน้ำอยู่ทง - ชาวเป็ลือก (ภาคกลาง)

การนอน

- * 210. นอนคว่ำเห็นลาย นอนหงายเห็นตับ - สาด หรือ ตับจาก
(ภาคใต้)

* กระจุกอยู่ในหมวด 2 ข้อ 1.

- * 211. นอนคว่ำเห็นลาย นอนหงายเห็นตับ นอนตะแคงเห็นแคงวิမ် ๆ
- เสื่อหรือฟาก ทัพญาคา ตะเกียง (ภาคกลาง)

การเคลื่อนที่และการเคลื่อนไหว

212. เด็กก็ไม่ใช่เด็ก เดินตอกแตกอยู่ข้างฝา - นาฬิกา (ภาคใต้)
213. อะไรเอ๋ย แม่ชีสาวชาววัง ไม่รับสิ่งไม่ออก - น้ำมูก (ภาคกลาง)
214. ไอ้ไทรหา โกงโค้ง โมงตั้ง มือหนึ่งลอก พอน้ำออก หรอยจ้ง
หันหลังให้ - คนตัดยาง (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย โกงโค้ง โมงตั้ง มือหนึ่งลอก พอน้ำออกอรอยจ้ง
หันหลังให้]
215. ไอ้ไทรหา สองตีนพาด สองมือกวาด พลงเจ้าโลมพิศคุณเฒ่า
เข้าถึงเหอไม่ถึง - คนกวาดค้าย (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย สองตีนพาด สองมือกวาด พลงเจ้าโลม พิศคุณเฒ่า
เข้าถึงหรือไม่ถึง]
216. อะไรเอ๋ย แบกหอกขึ้นภูเข่า แบกสำเภาลงท่า แบกประทุน
ม่นป่า - เม่น กง เต่า (ภาคกลาง)
217. คอยหัวเพื่อนแล้ว ทูบหัวเพื่อนเจ้า - หลักแก้ว (ภาคใต้)
218. บักโลงโค้ง ขวมทงสามแสน พูไคอวยไค้ให้แหวนวงหนึ่ง
- พระอาทิตย์ (ภาคอีสาน)
[บักโลงโค้ง ขวมทงสามแสน ผู้ไคทวยไค้จะให้แหวนวงหนึ่ง]
219. โกงโค้งโนง ขวมทงหนองแสง - รุ่งกินน้ำ (ภาคอีสาน)
[โกงโค้ง ขวมทง หนองแสง]
220. อะไรเอ๋ย คนแกหลังโกง ลงน้ำไม่ชุน - เบ็ด (ภาคกลาง)
221. แมบขาศี้ คีตักขึ้นเทิงผ้า แมนหญิง - ครกตำข้าว (ภาคอีสาน)
[แมไม่ฆ่าไม้ตี ถางกันขึ้นบนฟ้า]

222. เถ่าหัวลาน โคนน้ำแต่เด็ก - ชนคักน้ำ (ภาคอีสาน)
 [เথাหัวลาน กระจโค่นน้ำแต่เขา]
223. อะไรเอ่ย เล็กแต่อยู่ไม่สุข ชอบทนทกขัทรมาน ให้เขาเอา
 หัวกระบาด สไลบบ้านของตน - ไมซี้คไฟ (ภาคกลาง)
224. ไผ่คี่ บิดา เอาผ้าป่าดบาดลงเฮื่อน - อี้ดฝ้าย (ภาคเหนือ)
 [ไครไมคี่ ไมคา เอาผ้าพาดบาดลงเรื่อน]

การถือ การนำ และการเก็บ

- *225. อุ่มแล้วให้ วางไวแล้วเขา - คนเป่าแคน (ภาคอีสาน)
 [อุ่มไวแล้วรองให้ วางไวแล้วหยุด]
226. อุ่มแล้วให้ป่ง ไวแล้วเขา - แหน (ภาคอีสาน)
 [อุ่มแล้วให้วาง ลงแล้วหยุด]
227. มั๊กนอยนอย แถ่ใส่ลอคซอน - เข้ม (ภาคอีสาน)
 [เค็กนอยนอย คึงใส่ลอคซอนไม้]
228. อะไรเอ่ย คนจับมันไม่ได้ เพราะไม่มีตัวตน แต่ถ้ามันจับคน
 ทำให้นามักตามัว - ลม หรือ คนเป็นลม (ภาคกลาง)

การนั่ง และ การยืน

229. อะไรเอ่ยนั่งเฒ่าแขนอ่อน กินกอนพระ - ทัพพี (ภาคกลาง)
230. ไอ้ไทรหา นั่งบนขอนหยอนขาดหยอนขาด - คนถ่ายอุจจาระ
 (ภาคใต้)
 [อะไรเอ่ย นั่งบนขอนหยอนขาด หยอนขาด]
231. อะไรเอ่ย นั่งบนตอหัวรอกัก ๆ นั่งบนตักหัวรอกัก ๆ
 - หมอชาวบ้านเตากำดังเคียด คำนำพริกบนตัก (ภาคกลาง)
232. นั่งยอง ๆ มองกระเด้า เขาไม่เขา เอามือคาลำดู - ลับมีค
 (ภาคกลาง)

*จัดอยู่ในหมวด 4 ตอนการร้องไห้และหัวเราะ.

233. ไอ้ไทรหา นิ่งหนี่ ชี่หนี่ - คนตกเบ็ด (ภาคใต้)
[อะไรเอ่ย นิ่งหนี่ ชี่หนี่]
234. ไอ้ไทรหา เพื่อนนึ่งไกล ๆ เยือกตั้งงาย ไม่ได้ยิน
- เจงตัวเอง (ภาคใต้)
[อะไรเอ่ย เพื่อนนึ่งไกล ๆ เรียกตั้งนานไม่ได้ยิน]

การพูด

235. อะไรเอ่ย จูบจับ ชูบจับ พูคจา เปิดไป เปิดมา เสียเงิน
เสียทอง - เล่นถั่ว หรือ เล่นโป หรือเล่นการพนัน
(ภาคกลาง)

การร้องไห้และหัวเราะ

236. ออกจากบ้านโค่หัวชิ ๆ ปีกมาน้ำตาย้อยแถม - ดั่งน้ำ
(ภาคเหนือ)
237. ออกจากบ้านโค่หัวชิ ๆ ปีกมาน้ำตาย้อยชิ ๆ - แห
(ภาคเหนือ)
[ออกจากบ้านหัวเราะชิ ๆ กลับมาน้ำตาย้อยชิ ๆ]

การกินและการดื่ม

238. ไอ้ไทรหา นางคอออน กินกอนทุกวัน - ทัพพี (ภาคใต้)
[อะไรเอ่ย นางคอออน กินกอนทุกวัน]
239. อะไรเอ่ย เรากลื่นมันเราอยู่ มันกลื่นเราเราตาย - น้ำ
(ภาคกลาง)

การทำงาน

240. อะไรเอ่ย ไม่ใช่แขก ไม่ใช่จีน ไม่ใช่ญวน ตากอวนบนยอดไม้
- แมลงมุ่ม (ภาคกลาง)

241. ไอ้ไทรหา เจ๊กกำไมไซเจ๊ก ฉวนกำไมไซฉวน เที้ยวตีฉวน
โหยกลางเวหา - แมงมุม (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย เจ๊กกำไมไซเจ๊ก ฉวนกำไมไซฉวน เที้ยวตีฉวนอยู่
กลางเวหา]

3. รูปฉิคปกติและอาการฉิคปกติ

242. อะไรเอ๋ย มีชันมากมาย แต่กินอะไรไม่ได้ - หวี (ภาคกลาง)

4. เหวตา

243. ไอ้ไทรหา ตรีเนตรไมไซท้าวสักโก โหยวิมานรุกโซ อมาไป
ไวขวางไน - มะพร้าว (ภาคใต้)

[อะไรเอ๋ย ตรีเนตรไมไซท้าวสักโก อยู่วิมานรุกโซ อมาไป
ไวขวางไน]

244. ไอ้ไทรหา พระอินทร์หน้าเขี้ยว พลัดลงมาเยี้ยวแตก - มะพร้าว
(ภาคใต้)

245. พระอินทร์ ตกลงมาขานึก - ไบตาล (ภาคใต้)

* 246. เป็นถึงพรหมเมศ ฤทธิเดชบthon คีแต่จะนอน เฝ้าประตูเรือน
ใครไปใครมา เข็ดหน้าเลือนเปื้อน - พรหมเข็ดเทา (ภาคกลาง)

* หมวด 12 ถ้าพองความ.

หมวดที่ 5 เปรียบกับบุคคลหลายคน

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ แบ่งปรีศนาหมวดนี้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ประเภทที่เปรียบกับบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัว และประเภทที่เปรียบกับบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัว การแบ่งปรีศนาด้วยวิธีนี้ อาร์เซอร์ เทเลอร์ ใช้วิธีของ เลมานน์ นิตซ์ (Lehmann - Nitsche) โดยแบ่งปรีศนาแต่ละประเภท ออกเป็นสองส่วน คือ เปรียบกับรูปของคน และเปรียบกับอาการของคน ปรีศนาภาษาอังกฤษเปรียบกับอาการของบุคคลมากที่สุด

ปรีศนาของไทยในหมวดนี้ เท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมแล้ว มีรายละเอียดน้อยกว่าปรีศนาภาษาอังกฤษ ในภาษาอังกฤษ อาร์เซอร์ เทเลอร์ แบ่งหัวข้อย่อยไว้ดังนี้ คือ ปรีศนาที่เปรียบกับลูกชาย น้องชาย ลูกสาว น้องสาว และคณะของคนในครอบครัว และในแต่ละหัวข้อย่อย ก็ยังจำแนกเป็นหัวข้อเล็ก ๆ อีกด้วย แต่ปรีศนาของไทยไม่สามารถจัดตามวิธีดังกล่าวได้ เพราะพบจำนวนน้อยกว่า ฉะนั้น ปรีศนาของไทยในหมวดนี้จึงจำแนกได้ดังนี้

1. บุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัว

คนตายและคนที่มีชีวิต

247. ไอ้โหดหา เสคนหาม สามคนโหด คนไม่โม่อยู่ข้างบน

- คนหามศพ (ภาคใต้)

[อะโรเอ๋ย สีคนหาม สามคนโหด คนไม่โม่ อยู่ข้างบน]

อาการ

การเป็นอยู่

*248. เวลาแก่เป็นเพื่อนนอน เวลาอ่อนเป็นเพื่อนกิน - ฟาก หน่อไม้ หรือ ไผ่ (ภาคกลาง)

249. พวยห่วยกางกอง พวยหนองกน - แมลงมม หอย (ภาคอีสาน)

[คนอยู่ห่วยกางกอง คนอยู่หนองโกงโคง]

¹Ibid., pp. 305-306.

* หมวด 4 ข้อ 2.

250. ไอ้ไทรหา ไอ้เหมร้อโหยหน้า ไอ้บาโหยหลัง - คนโกนา
(ภาคใต้)
[อะไรเอ้ย ไอ้โง่ อยู่หน้า ไอ้บาอยู่หลัง]

การเคลื่อนไหว

- *251. นายพรานคนหนึ่ง ยิงกว้างโนป่า แล้วเดินตามกว้างมา เห็นรุษี
รุษีเห็นกว้างแล้ว นายพรานถามว่า นั่งตงหนี่ เห็นกว้างไปทาง
ไหน ถ้ารุษีบอกกว้างบป ถ้าไมบอกกว้างชุก รุษีทำเพร้อ - ลูก
เปลี่ยนที่นั่ง แล้วตอบว่า นั่งตงนี้ไม่เห็นกว้าง (ภาคใต้)
[นายพรานคนหนึ่ง ยิงกว้างโนป่าแล้ว เดินตามกว้างมาเห็น
รุษี รุษีเห็นกว้างแล้ว นายพรานถามว่า นั่งตงนี้ เห็นกว้าง
ไปทางไหน ถ้ารุษีบอกกว้างก็บป ถ้าไมบอกก็โกหก รุษีจะ
ทำอย่างไร]
252. ขวานากั้ไมไซ ชาวไรกั้ไมเชิง หวานพีชไมคี่ หนี่ตำรวจเปิดเบ็ง
- คนเล่นถั่ว ซึ่งเป็นการพนัน (ภาคกลาง)
253. เถาส่องเถา แดนออกนอกชาน - ซีมุก (ภาคอีสาน)
[เฒาส่องเถา แดนออกนอกชาน]
254. ไอ้ไทรหา สาว ๆ ขาวนา ไร่ไปไร่มา อิมหมี่พีมัน - หญิงตำข้าว
(ภาคใต้)
[อะไรเอ้ย สาว ๆ ขาวนา ไร่ไปไร่มา อิมหมี่พีมัน]

อาการปกติ

- *255. ไอ้ไทรหา ไอ้กลมขมไอ้แบน ลงจมนั่น ไอ้แบนหลุหละ - จอบ
(ภาคใต้)
[อะไรเอ้ย ไอ้กลมจิมไอ้แบน ลงจมนั่น ไอ้แบนหลุหละ]

256. อะไรวะเอย คนสามแสน หามแกนไม้ประคู้ - กิ่งก้อ (ภาคกลาง)
257. ไอ้ไทรหา พระหนอนอนกลาง พระนางนอนริม พระหนอลูกชั้นถึ้ม
ยี้มแต่ ๆ - ไม้ซี้ดไฟ (ภาคใต้)
[อะไรวะเอย พระหนอนอนกลาง พระนางนอนริม พระหนอลูกชั้น
ถึ้มยี้มแต่ ๆ]
258. เถาสองเถา บงเลาบเห็นกัน - หู (ภาคอีสาน)
[เฒาสองเฒา บงเล้าไม่เห็นกัน]

อาการผิดปกติ

259. นางซี้เกิดลูกทางข้าง นางข้างเกิดลูกทางหม่อม นางดมหอมไม่มี
ลูก - ชาวโศก กลวย ตะไคร (ภาคใต้)
[นางซี้เกิดลูกตรงข้าง นางข้างเกิดลูกตรงกระหม่อม นางดม
หอมไม่มีลูก]
260. คนเบ็ดบานกินน้ำบ่อเดียว เทียวทางเดียว มเหยียบบรอยกัน
- คนไปรับศีลพระ (ภาคอีสาน)
[คนทั้งหมู่บ้าน กินน้ำบ่อเดียว เทียวทางเดียว ไม่เหยียบบรอยกัน]
261. ขาไปสองคน มีค้ำม้วน กลับมา คนเดียว - เงา (ภาคกลาง)
262. อากาศแจ่มใส เดินไปสองคน มีค้ำม้วน เดินมาคนเดียว - เงา
(ภาคใต้)

2. บุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในครอบครัว

รูป

263. แรกเกิดพี่น้องใหญ่ พอนาน ๆ ไปน้องใหญ่พี่นุ้ย - มะม่วงหิมพานต์
(ภาคใต้)
[แรกเกิดพี่เล็กน้องใหญ่ พอนาน ๆ ไปน้องใหญ่พี่เล็ก]

264. ไอ้ไทรหา โลกเท่าแม่ ชัน - นกเขา (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ลูกเท่าแม่ชัน]

อาการ

การเป็นอยู่

265. แม้อยบาน ลูกไปเที่ยว - กุญแจ (ภาคใต้)
266. สองพี่น้อง ออหลายจอมปก - หู (ภาคเหนือ)
[สองพี่น้อง ออกตรงข้ามจอมปลวก]
267. ยายจ่ายาย แม้นตาย ตั้งแต่ยายยังไม่เกิด ยายลองคิดดูเถิดว่า
ฉันเกิดก่อนยาย - ฝ่าย (ภาคกลาง)

การเคลื่อนไหว

268. ไอ้ไทรหา โลกมันวี แม่มันพิทลันตัน - ไนบันฝ่าย (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ลูกมันแกว แม่มันอวนชัน ๆ]
269. แม่มันตบ ลูกเที่ยวหากิน - ปืน (ภาคใต้)

การเล่น

270. ลูกสัปคน เล่นกนแม่ - ลูกกุญแจ (ภาคกลาง)

การส่งเสียง

271. แม่มันสองอ้อ ลูกมันพอนตัน - ไน (ภาคอีสาน)
[แม่มันรองอ้อ ลูกมันอวนอันอัน]
272. ไอ้ไทรหา พ่อแม่ไม่แข่งไมคา ไปนั่งชายป่า ทำหน้าขี้
- คนตายอจจาระ (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย พ่อแม่ไม่แข่งไมคา ไปนั่งชายป่า ทำหน้าขี้]

การเห็น

273. ฟีน้องทองเดี่ยว แลเหลียวไม่เห็นกัน - หู (ภาคใต้)

การฉีก การกัด การหัก การตี

274. แม้มันสับปุก ๆ ลูมมันตกลุบ ๆ - ขวาน (ภาคเหนือ)
[แม้มันสับโปก ๆ ลูมมันตกรุบ ๆ]

อาการผิดปกติ

275. ไอ้ไทรทา โหยหนี่ะโลก แม่ไปหากิน แม่ไม่เหยียบดิน แม่
ไม่กินน้ำ - คางคาว (ภาคใต้)
[อะไรเอ่ย อยู่หนี่ะลูก แม่ไปหากิน แม่ไม่เหยียบดิน แม่ไม่
กินน้ำ]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 6 เปรียบกับพืชพันธุ์

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวว่า ปรัชญาหมวดนี้จำแนกตามลำดับการเจริญเติบโตของพืช เริ่มตั้งแต่ หวาน เติบโต จนถึงวาระให้ดอกไม้ผล ปรัชญาหมวดนี้แบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ

1. เปรียบกับต้นไม้ยืนต้น แบ่งได้หลายชนิด เช่น เปรียบกับต้นไม้ที่มีรากแต่ไม่มีใบ เปรียบกับต้นไม้มีสีสองกิ่ง เปรียบกับต้นไม้ที่สูงไม่เท่ากัน และเปรียบกับต้นไม้ยืนต้นอื่น ๆ ควบ
2. เปรียบกับพืชล้มลุก มักจะเปรียบกับลักษณะการเจริญเติบโตของพืชเป็นส่วนใหญ่
3. เปรียบกับดอกไม้
4. เปรียบกับผลไม้และเมล็ด แบ่งได้ดังนี้คือ เปรียบกับรูป เปรียบกับสี และเปรียบกับอาการของผลไม้ และเมล็ด เช่น พริกไทย สุกกลางคืน แทะกลางวันหายไป เป็นต้น

ปรัชญาของไทยแบ่งประเภทใหญ่ได้ตามตัวอย่างข้างต้น แต่แบ่งเป็นชนิดย่อย ๆ ได้ไม่ละเอียดเท่า ดังนี้

1. เปรียบกับต้นไม้ยืนต้น ปรัชญาของไทยเปรียบกับส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ เช่น โคน ต้น ใบ และอาการต่าง ๆ
2. เปรียบกับพืชล้มลุก ปรัชญาของไทยส่วนมากจะเปรียบโดยระบุนิคมของพืช เช่น ผัก หญ้า เห็ด เป็นต้น
3. เปรียบกับดอกไม้ ปรัชญาของไทยส่วนมากนิยมตั้งคำถามว่า "ดอกอะไร" แต่คำตอบปรัชญาอาจไม่ใช่ดอกไม้

¹ Ibid., p. 411.

4. เปรียบกับผลไม้ ปริศนาของไทย ในประเภทนี้เช่นเดียวกับประเภทแรกๆ กล่าวคือ ตัวคำถามปริศนาจะระบุลักษณะว่า เป็น ลูก กะลา หรือ ระบุชื่อชนิดของผลไม้ เช่น หมาก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ปริศนาของไทยในหมวดนี้ มีลักษณะละเอียดกว่าปริศนาภาษาอังกฤษ ฉะนั้นปริศนาของไทยในหมวดที่ 6 จึงจำแนกได้ดังนี้

1. ต้นไม้ยืนต้น

โคน

276. ไอ้ไทรหา โคนเป็นไม้ ตรงกลางเป็นหวาย ปลายเป็นพริก
- กะจำ (ภาคใต้)

คน

รูป

277. ไอ้ไทรหา ต้นสามเหลี่ยม ใบเทียมดอก ใครหายออกได้เมียงาม
- ต้นกก (ภาคใต้)
[อะโรเอ๋ย ต้นสามเหลี่ยม ใบเทียมดอก ใครหายออกได้เมียงาม]
278. อะโรเอ๋ย ต้นเป็นสายยาวทรู ทุเป็นเส้น ดอกหางเห็น น่ายล
บนเวหา - วาว (ภาคกลาง)
279. ต้นตำโบนหา คนไม่มีปัญญา เอาไม้ออก - มั่นชี่หนู (ภาคใต้)
280. ต้นตักถูกไปปกคั้น แมนหญิง - ต้นตะไคร (ภาคอีสาน)
[คนเตี้ย ๆ ใบคลุมดิน อะโรเอ๋ย]

281. กอไพน้อย กอไพนามหนา พูไคทายไค่ บัญญัติกว่ามู - หนังสือ
(ภาคอีสาน)
[กอไพน้อย นามหนา ผู้ไคทายไค่บัญญัติ คีกว่าเพื่อน]
282. ต้นอิหยัง มีนวย บมีคอก - กอไผ่ (ภาคอีสาน)
[ต้นอะไรเอ่ย มีลูก ไม่มีคอก]
283. ต้นเขียว ใบเขียว ชีฟ้า - ไม้ไผ่ (ภาคใต้)

การเป็นอยู่

284. กกยป่า งายบ้าน บานไคชูแล้ง - กระจบองชีไค่ (ภาคอีสาน)
[คนอยู่ป่า งายไม่อยู่บ้าน บานไคทุกเย็น]
285. กกยป่าบายดิน - ชีไค่ (ภาคอีสาน)
[คนอยู่บนฟ้า ปลายอยู่บนพื้นดิน]

ใบ

286. ใบไอ้ไทร หาไม้ต้น คนชอบคลำ - ใบหู (ภาคใต้)
[ใบอะไร ไม่มีต้น คนชอบคลำ]
287. ใบหยัก ๆ ลูกรักเต็มคอก มะละกอกี่ไม้ไซ้ - ต้นตาล (ภาคกลาง)
288. ไอ้ไทรหา ใบเป็นจักร โลกรักรอบคอก - มะละกอ (ภาคใต้)
[อะไรเอ่ย ใบเป็นจักร ลูกรักรอบคอก]
289. อะไรเอ่ย มาจากเลิน ใบขาวไสว ไม่มีคอก - เรือใบ
(ภาคใต้)
[อะไรเอ่ย มาจากทะเลใน ใบขาวไสว ไม่มีคอก]

ยอด

290. สูงส้าง กวางตลอด มีแต่ยอดไม่มีใบ - ภูเขา (ภาคใต้)

2. พืชล้มลุก

291. จักจิกเจ้า หย้างอกขึ้นเขา จักเจ้าขึ้นไซ สองมือเขารัด
จักจิกซีไหล - เหา (ภาคกลาง)
292. ไอไทรหา เม่อแกรองนอน เม่อออนทมจิม - ไม้ไผ่
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย เม่อแกรองนอน เม่อออนทมจิม]
293. ไอไทรหา คำเตี้ย คำต้อย ไม้ไผ่ไม้อ้อยสอยไม้ไผ่ - คนแคะไต
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย คำเตี้ย คำต้อย ไม้ไผ่ไม้อ้อย สอยไม้ไผ่]
294. คุคอยู่ในดิน เวลาจะกินต้องเอาไม้สอย - หม้อคินหุงข้าว
(ภาคใต้)
[คุคอยู่ในดิน เวลาจะกินต้องเอาไม้สอย]
295. หัวเทียมคองเดินได้ ไอไทรหา - เตา (ภาคใต้)
[หัวกระเทียมคองเดินได้ อะไรเอ๋ย]
296. เห็นกระดาง งอกอยู่ข้างหัวปลวก - หุคน (ภาคอีสาน)
[เห็นกระดาง งอกอยู่ข้างหัวปลวก]
297. เห็นคอกน้อยของปูชอบเขี้ยว กินคนเดียวบานโตตั้งบ้าน
- จันทรปราคา หรือ กบกินเดือน (ภาคเหนือ)
[เห็นคอกน้อยของปูชอบเขี้ยว กินคนเดียวบานตลอดบ้าน]
298. เห็นกระดางอยู่ข้างคอย กอยบหัน - หู (ภาคเหนือ)
[เห็นกระดางอยู่ข้างเขา มองไม่เห็น]

3. ดอกไม้

299. ดอกไม้กษัยโบราณ บานเท่ากระดิ่ง เมื่อฝนตกแดดออกหุบเท่า
กระบอก เมื่อแดดไม่ออกหรือฝนไม่ตก - รม (ภาคกลาง)

300. คอกอิหฺนัง ยูโนถำฝนตกอำปีละเหียบ - พระพุทธรูปทรงนำปีละครั้ง
(ภาคอีสาน)
[คอกอะไรเอ๋ย อยู่ในถำฝนตกพรำปีละหน]

4. ผลไม้

รูป

- *301. ไอ้ไทรหา ออน ๆ คคแห่ง ๆ แก่ ๆ คคหงก ลมพัดหลนพลก
ถอคคผลกแดงแจ้ คอยแลรโหว่ง - มะขาม (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ออน ๆ คคแห่ง ๆ แก่ ๆ คคหงก ลมพัดหลนคังพลก
ถอคคผลคแดงแจ้ คอยแลเป็นรูกลวง]
302. อะไรเอ๋ย ลูกกินได้ ไบแกรอน ไบออนไซสุบ - ใบจาก
(ภาคกลาง)
303. เขียวสอ้น ชื่นเส็จ มีแต่เมคใบไม่มี - ฝน (ภาคใต้)
304. กะลาซีกเดียว ซำทะเลได้ - พระจันทร์ (ภาคกลาง)

อาการ

305. สุกไม่หอม งอมไม่หลน แห่งราคาต่น คนกินได้ - ข้าวโพด
(ภาคกลาง)
306. สุกเต็มฝ่า กายื่อ บเจิง - ดวงอาทิตย์ (ภาคอีสาน)
[สุกเต็มฟ้า ก็หีบไม่ถึง]
307. สุกเต็มคิน เก็บกินบได้ - แสงแดด (ภาคอีสาน)
[สุกเต็มคิน เก็บกินไม่ได้]
308. อะไรเอ๋ย สุกในดินกินได้ สุกในไม้กินอรอย - ขมิ้น ข้าวหลาม
(ภาคกลาง)

3๐๗. สุกแดงกินไม้ได้ สุกไม้กินดี ไม้ลับเจ็ดปี ลูกขึ้นเป็นใบ - ลูกช้ำกา
(ภาคใต้)
310. สุกไม้หอม งอมไม้หล่น - คาว (ภาคใต้)
311. สุกไม้หอม งอมไม้หล่น คนกินไม้ได้ - พระจันทร์ (ภาคกลาง)
312. หมากอันนึ่ง สุกยูเท็งต้นไม้ กินได้กะหวาน - พริก (ภาคอีสาน)
[หมากอะไรเอ๋ย สุกอยู่บนต้นไม้ กินได้ก็ไม่วาน]
313. หมากอันนึ่ง สุกยูในดินกินบเป็น - พระอาทิตย์ (ภาคอีสาน)
[หมากอะไรเอ๋ย สุกอยู่ในดินกินไม่เป็น]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 7 เปรียบกับสิ่ง

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวว่า ปริศนาหมวดนี้ เปรียบสิ่งที่ต้องการหาย กับสิ่งที่ไม่มีชีวิต สิ่งดังกล่าวอาจจะเป็นสิ่งในธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ หมวดนี้จึงแบ่งเป็นประเภทใหญ่ดังนี้ เปรียบกับสิ่งในธรรมชาติ เปรียบกับบ้าน เปรียบกับเรือ เปรียบกับโรงสี และ เปรียบกับเครื่องใช้ภายในบ้าน ในแต่ละประเภทก็จำแนกได้อีกหลายหัวข้อ เช่น เปรียบกับสิ่งในธรรมชาติ ก็แบ่งเป็น เปรียบกับทิวทัศน์ เป็นต้นว่า ภูเขา ของในภูเขา น้ำ ซอกเขา คู ถนน

ปริศนาของไทยในหมวดนี้ เท่าที่ผู้วิจัยค้นพบ มีจำนวนน้อยกว่าปริศนาภาษาอังกฤษมาก แต่ก็สามารถจัดตามประเภทใหญ่ ๆ ดังกล่าวข้างต้น ยกเว้น ประเภทที่เปรียบกับโรงสี ปริศนาของไทยยังไม่มีปรากฏ ส่วนประเภทอื่น ๆ ปริศนาภาษาอังกฤษมีจำนวนมากกว่า จึงจำแนกได้ละเอียดกว่า

ปริศนาของไทยในหมวดที่ 7 จึงจำแนกได้ดังนี้

1. สิ่งในธรรมชาติ

314. เขาของรอง กินน้ำเบ็ดสอง - คันโซวิดน้ำ (ภาคอีสาน)

[เขาเสียมเป็นคู กินน้ำหมกรอง]

315. ธรณีห้อย ธรณีเหาะ ธรณีหัน ไอ้ไทร - รังหมาล่า ลูกชุนดิน
ครกสี (ภาคใต้)

*316. น้ำไมรตก นกไมรนอน - น้ำคาง นกกลิ้งโคลง (ภาคใต้)

317. น้ำทุ่งน้อยหอยปลายหลัก ตักก็เต็มบตักก็เต็ม - มะพร้าว

(ภาคเหนือ)

[น้ำทุ่งน้อย หอยอยู่ปลายหลัก ตักก็เต็ม ไม่ตักก็เต็ม]

¹ Ibid., p.453.

* หมวด 12 คำพ้องความ

318. ไฟไหม้ป่าไหม้เขี้ยวหนึ่ง ไฟไหม้ดงไม้ไหม้ชนคิ้ว แม่นหญิง
- มุหรี (ภาคอีสาน)
[ไฟไหม้ป่าไหม้เขี้ยวหนึ่ง ไฟไหม้จุกไม้ไหม้ชนคิ้ว]
319. ไฟไหม้ป่าไหม้หนึ่งหลิว - ถนนหนทาง (ภาคอีสาน)
[ไฟไหม้ป่า ไม้ไหม้หนึ่งหลิว]
320. ไฟไหม้ป่า ไม้ไหม้หมกเห็ด - โคนต้นไม้ (ภาคอีสาน)
[ไฟไหม้ป่า ไม้ไหม้ หมกเห็ด]
321. ไอ้ไทรหา หลักปักไว้ในหนอง คนโน้นไปต๋อง คนนี้ไปต๋อง
- ไม้จิมปูน (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย หลักปักไว้ในหนอง คนโน้นไปต๋อง คนนี้ไปต๋อง]
322. ไอ้ไทรหาเหล็กแดงแยงไตคิน ลังคนกิน ลังคนไม่กิน -ปลาไหล
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย เหล็กแดงอยู่ไตคิน บางคนกิน บางคนไม่กิน]
323. เหล็กแดงแยงโหยไตหญ้า คนทั้งพารามาเหล็กแดง - ชมัน
(ภาคใต้)
[เหล็กแดงแยงอยู่ไตหญ้า คนทั้งพารามาหาเหล็กแดง]

2. บ้าน
ตึก

324. ไอ้ไทรหา ตึกสามชั้น ป่องกันวารี่ ควงมณีโหยใน ชงชัยโหยบน
- มะพร้าวออก (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ตึกสามชั้น ป่องกันวารี่ ควงมณีอยู่ในชงชัยอยู่บน]
325. ไอ้ไทรหา ตึกห้ากัษาย ใจอาฆาต ตายเพราะคนยอน - มดแดง
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ตึกห้ากัษาย ใจอาฆาต ตายเพราะคนแยง]

เรือนไม้

326. เรือนปั้นหยาทาสีเขียว นอนคนเดียวกว้างมุ้งขาว - น้อยหน้า
(ภาคกลาง)
327. อะโรเอ้อย เรือนสองเสา ัญาคาสองตับ นอนไม่หลับ ลูกขึ้น
ร้องเพลง -- ไก่ขัน (ภาคกลาง)

หลังคา

328. ไอ้ไทรทา ขนตกลีบหา หลังคาไม้เปี้ยก - ไบบัว หรือ ไบบอน
(ภาคใต้)
[อะโรเอ้อย ขนตกลีบหา หลังคาไม้เปี้ยก]

ประตู

329. อะโรเอ้อย ประตูปิด หลังคาเปิด - คอกวัวคอกควาย (ภาคกลาง)

เสา

330. ไอ้ไทรทา เสาสองเสา จากสองตับ นอนไม่หลับ ลูกขึ้นร้องเรือ
- ไก่ขัน (ภาคใต้)
[อะโรเอ้อย เสาสองเสา จากสองตับ นอนไม่หลับ ลูกขึ้นร้อง
เพลง]
331. เสาสองเสาคาสองแต่บแต่บแยบไปแต่บแยบมา - ไก่ (ภาคเหนือ)
[เสาสองเสาคาสองแต่บแต่บแยบไปแต่บแยบมา]
332. ไอ้ไทรทา หนูกาเสา หนักาเสาเรือเกาแลนกลาง นางทั้งห้านั่ง
ถาเรือเกา - คนทอหูก (ภาคใต้)
[อะโรเอ้อย โนนก้เสา หนัก้เสา เรือสำเกาแลนกลาง นางทั้งห้า
นั่งคอยท่าเรือสำเกา]

3. เรือ

333. เรือสองเสา คาสองต้นนอนบหลับลูกขึ้นช่องเพง - ไก่
(ภาคเหนือ)
[เรือสองเสา ญาคาสองต้นนอนไม่หลับ ลูกขึ้นร้องเพลง]

4. เครื่องใช้ภายในบ้าน

ถึง หมอ

334. หมอคำงุมดิน - ชีควาย (ภาคอีสาน)
[หมอคำควาคิน]
335. หมอเท่าไชเบ็ด กินเจ็ดคนไม่หมด - ปูน (ภาคใต้)

เครื่องเรือน

336. เก้าอี้สามขา เทวคาศีเมมา ใส่หมวกกำมะหยี่ สิบบุหรี่ปู ๆ
- กาทมน้ำ (ภาคใต้)
337. โต๊ะสามขา เจ้าพระยาขึ้นชี สวมหมวกกำมะหยี่ สิบบุหรี่ปู ๆ
- กาน้ำเคื่อด (ภาคกลาง)
338. อะไรเออย หีบน้อยใส่ผาเหลือง คนทั้งเมืองไขไม่ออก - ไข
(ภาคกลาง)

เครื่องแต่งกาย

339. อะไรเออย นารีมี่รุ เพชรสีชมพู คารุนารี - ตุ่มหู (ภาคกลาง)
340. ไอ้ไทรหา นารีมี่รุ ทองคำเขาอยู่ในรูนารี - ตุ่มหู (ภาคใต้)
[อะไรเออย นารีมี่รุ ทองคำเขาอยู่ในรูนารี]

เครื่องใช้อื่น ๆ

341. ไอ้ไทรหา คันเบ็ดเจ็ดท่ง ข้ามคุ้งพระยาแมน ไครทหายไค้จะให้
แหวน - รุ่งกินน้ำ (ภาคใต้)
[อะไรเออย คันเบ็ดเจ็ดท่ง ข้ามคุ้งพระยาแมน ไครทหายไค้จะ
ให้แหวน]
342. อะไรเออย รดยนต์กัไม้ไซ่ รถไฟกัไม้เชิง วึ่งเตลิดเบิดเบิงอยู่
กลางท่ง - กิ่งก้อ (ภาคกลาง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ ๘ รายการเปรียบเทียบ

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวถึงปริศนาในหมวดนี้ว่า เป็นการเปรียบเทียบหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง หรือเปรียบกับหลายสิ่ง และการเปรียบเทียบจะมีลักษณะซัดกันอย่างเด่นชัด จนทำให้ผู้ตอบเกิดไขว้เขวคิดถึงสิ่งอื่นที่ไกลจากคำตอบ ปริศนาหมวดนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เปรียบกับรูป เปรียบกับสี และเปรียบกับสิ่งอื่น ๆ แต่ละประเภทจำแนกได้ดังนี้

1. เปรียบกับรูป จะใช้ลักษณะที่เด่นชัด เป็นตัวประธานของการเปรียบเทียบนี้ คือ ใหญ่ เล็ก ยาว กว้าง สูง ลึก ตรง แบน กลม หนักเบา และแต่ละชนิดก็จำแนกปลีกย่อยออกไปอีก

2. เปรียบกับสี ส่วนมากจะใช้สีขึ้นต้นประโยค เช่น คำ เขียว แดง ขาว กับ คำ โดยเนื้อความของคำถามจะเป็นในทำนองเปรียบกับสิ่งอื่น ๆ เช่น ขาวเหมือนหิมะ ขาวเหมือน นม เป็นต้น

3. เปรียบกับสิ่งอื่น ๆ เป็นการเปรียบเทียบระหว่าง นามกับนามด้วยกัน เช่น ปากเหมือนกับประตูงูขาว หรือ เหมือนแมวแต่ไม่ใช่แมว

กล่าวโดยสรุป ปริศนาหมวดนี้จะเปรียบเทียบของสองสิ่ง โดยมีคำว่า เหมือน เท่า กว่า อยู่ในตัวคำถามด้วย หรือ มิฉะนั้นความหมายของคำเหล่านี้ก็แทรกอยู่ในเนื้อความ

ปริศนาของไทย ในหมวดนี้มีจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะประเภทที่เปรียบกับรูป ก็มีจำนวนมากที่สุดด้วย สำหรับปริศนาที่เปรียบกับสีนั้น เท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมก็มีการจำแนกเป็นส่วนย่อยได้น้อยกว่าปริศนา ภาษาอังกฤษ กล่าวคือ ปริศนาของไทย มีเปรียบเฉพาะ สีคำ สีเขียว และสีอื่น ๆ นอกนั้น ยังไม่พบข้อมูล ปริศนาหมวดที่ ๘ จึงจำแนกได้ดังนี้

¹Ibid., p.533.

1. รูป

ใหญ่หรือเล็ก

คน

343. ไอ้ไทรทา ตันเต่านิวกอย พรุ่งนี้หารอยไม้หัก - พริก
(ภาคใต้)
344. ไอ้ไทรทา ตันเต่านิวกอย ไบห้อยถึงดิน - ตะไคร้
(ภาคใต้)
345. ไอ้ไทรทา ตันเต่านิวกอย ไบห้อยถึงดิน เอาโลกมากิน
ไม้มินไม้เบือ - ข้าว (ภาคใต้)
346. ตันเต่านิวกอย ลูกยอยถึงดิน เก็บลูกมากินมัน ๆ หวาน ๆ
- มะพร้าว นกคุม (ภาคใต้)
347. ไอ้ไทรทา ตันเต่าแขน ไบแลนเสี้ยว - อ้อย (ภาคใต้)
[อะไรเอย ตันเต่าแขน ไบแลนเสี้ยว]
348. ตัวเท่ากำหมัด ทายคักแตงทายแดง ๆ หาไม่วาน - หอยโข่ง
(ภาคใต้)
[ตัวเท่ากำหมัด ทายแตงคิง กั่นงอน ๆ ไม่มีรู]
349. ตันเต่าซา ไบวาเคียว - หมาก (ภาคใต้)
350. ตัวเท่าซา ตาแวกตัว - บากวัก ที่สำหรับกรอค่าย
(ภาคเหนือ)
[ตัวเท่าซา ตารอบตัว]

สัตว์

351. ตัวเท่าซ่าง หางเท่าสามนิ้ว คิ้วซ่างละวา ตาเท่าบาตร
- รถไฟ (ภาคใต้)

352. ตัวเต่ามั่งจ้ว หัวเต่าหัวจิ้งกั้ม - โกงกว้าง เครื่องปั้นฝ้าย
หรือกรอฝ้าย (ภาคเหนือ)
[ตัวเต่าโหนก้ว หัวเต่าจิ้งจก]
353. อะไรเอ๋ย ยิบ ๆ เหมือนไข่มุก ใครไม่มีปัญญา ไข่มุกไม่ออก
- ตัวหนังสือ (ภาคกลาง)
354. ไอ้ไทรหา หิ้งหิ้งหรีด ตัวเต่าหืด งอกหางสองเส้น
- เข็มเย็บผ้า (ภาคใต้)

สิ่ง

เครื่องใช้

355. กักทอดก ไขมันปอกดิน - ต้นตะไคร้ (ภาคอีสาน)
[ต้นเตาครก ไขมันปอกดิน]
356. ต้นเตาครก ใบคอกลูกคำ - ตาล (ภาคใต้)
357. ไอ้ไทรหา ต้นเตาครก โลกคกหมื่นแสน - ต้นลาน (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ต้นเตาครก ลูกคกหมื่นแสน]
358. ต้นเตาครก ใบปอกดิน ต้นเตาชา ใบวาเคี้ยว ต้นเตาแซน ใบแล่น
เสี้ยว - ตะไคร้ กล้วย อ้อย (ภาคกลาง)
359. ต้นเตาครก ใบหกวา ต้นเตาชา ใบวาเคี้ยว - ต้นสาคร หมาก
(ภาคใต้)
360. ไอ้ไทรหา ต้นเตาหม้อ เป็นโลกช่อเคี้ยว - กล้วย (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ต้นเตาหม้อ เป็นลูกช่อเคี้ยว]
361. ตั้งเก้าเต่าเสวียน ปลายเต่าเลมเทียน - พระเจดีย์ หรือ
พระธาตุ (ภาคเหนือ)
[ตรงฐานเต่าเสวียน ใส่ขาว ปลายเต่าเลมเทียน]
362. ต้นเตาพลก ลูกคกรอบคอ - มะละกอ (ภาคใต้)

363. ไอ้ไทรหา ต้นเท่าสายพาน คอกขานเวหา - คนเล่นว้าว
(ภาคใต้)
364. อะไรเอ๋ย ต้นเท่าสายพาน ลูยกานโตงเตง - มะระ
(ภาคกลาง)
365. ต้นเท่าเข็ม ใบเต็มแม่น้ำ - ผักแว่น (ภาคใต้)
366. อะไรเอ๋ย ต้นเท่าเข็ม ใบเต็มทุ่งนา (ผักแว่น)
(ภาคกลาง)
367. ไอ้ไทรหา ต้นเท่าเข็ม ทั้งเก็บทั้งเล็ม ไม่เต็มกำมือ
- หนุ่ยเจ้าชู (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ต้นเท่าเข็ม ทั้งเก็บทั้งเล็ม ไม่เต็มกำมือ]
368. ต้นเท่าปลายเข็ม คนหนูนมาเล็ม คนหนี่มาเล็ม - หนุ่ยเจ้าชู
(ภาคใต้)
[ต้นเท่าปลายเข็ม คนหนูนมาเล็ม คนหนี่มาเล็ม]
369. เก้ามันเตาเลมเข็ม ปายมันเต็มแม่น้ำ - ผักแว่น (ภาคเหนือ)
[กานมันเท่าเลมเข็ม ปลายมันเต็มแม่น้ำ]
370. ไอ้ไทรหา คั่วเท่าเข็ม กินมันเต็มถ้วย - หิด (ภาคใต้)

เครื่องแต่งตัว

371. ไอ้ไทรหา ต้นเท่าปิ้ง โลกวิ่งคังฉา - แห (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ต้นเท่าสายปิ้ง ลูกวิ่งคังฉา]
372. ไอ้ไทรหา ต้นเท่าสายปิ้ง แดกกิ่งราหฺร่า - สหฺร่าย
(ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ต้นเท่าสายปิ้ง แดกกิ่งสาขา]
373. ต้นเท่าสายปิ้ง คอกวิ่งขึ้นเวหา - ว้าว (ภาคใต้)

เครื่องดนตรี

374. ต้นเท่าโพน ลูกโยนไปไกล ต้นเท่าชาโกร เอนไปเอนมา
- ลูกยาง, ต้นขาว (ภาคใต้)
[ต้นเท่าตะโพน ลูกโยนไปไกล ต้นเท่าชากรรไกรเอนไป
เอนมา]
375. แกมันเต่าเล่มปี ปายมันตีโย่ง ๆ - ร่ม (ภาคเหนือ)
[กานมันเท่าเล่มปี ปลายมันตีโย่ง ๆ]

อาวุธ

376. อะไรเอ๋ย ต้นเท่าลำหอก เก็บคอกไปขาย - ต้นข้าวโพค
(ภาคกลาง)

เรือ

377. ไอ้ไทรหา ต้นเท่าลำเรือ ไบห่อเกลือไม้เม็ด-สน (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ต้นเท่าลำเรือ ไบห่อเกลือไม้เม็ด]
378. ต้นทอเสี้ย ไบฮอเกียบได้ แมนหญิง - ไบมะขาม (ภาคอีสาน)
[ต้นเท่าเรือ ไบห่อเกลือไม้ได้ อะไรเอ๋ย]

พืชพันธุ์

379. จิกปีกเต่าบ้าแควง กินเจ็ดแฉ่งบ้าเสี้ยง - หัวนม (ภาคเหนือ)
[เล็ก ๆ เต่ามะแวง กินเจ็ดคำไม่หมด]
380. จิกปีกเต่าหนามทอง ย่าบถองก็ห่าน - ชักไก่ (ภาคเหนือ)
[เล็ก ๆ แหลม ๆ เต่าหนามทองกลาง เขียบไม่ถึงดิน
ก็เดินเขยก]
381. ต้นเท่าลำหวาย ไบกระจายเต็มแม่น้ำ - แห (ภาคกลาง)
382. ยานเท่าเชือกหวาย ลูกลายเหมือนเสือ - ลูกฟักทอง (ภาคใต้)
[ต้นเท่าเชือกหวาย ลูกลาย เหมือนเสือ]

ยาว

383. ไอ้ไทรหา ค่นยาวเก็บบว่า กีนพสุธาเป็นอาจิม - จอบ
(ภาคใต้)

384. อะไรเอ่ย ค่นแคศอก ดอกแก้วา - ดอกพง (ภาคกลาง)

สูง, คำ

385. อะไรเอ่ย สูงกว่าฟ้า คำกว่าหุญานิดเดียว - ภูเขา
(ภาคกลาง)

386. สูงเทียมฟ้า คำกว่าหุญานิดเดียว - ภูเขา (ภาคใต้)

387. สูงเทียมเมฆ โดกเคกคูกคิก หนวดเครารุกริก คูกคิกโดกเคก
- คนสน (ภาคกลาง)

388. ไอ้ไทรหา สูงเทียมเขาเขี้ยว กินคนเดียว เมามหดทั้งเมือง
- ราหุอมจันทร์ (ภาคใต้)

[อะไรเอ่ย สูงเทียมเขาเขี้ยว กินคนเดียว เมามหดทั้งเมือง]

389. อะไรเอ่ย สูงกว่าน้ำคำกว่าเรือ - ฟองน้ำ (ภาคกลาง)

390. สูงเท่าจ่าง เกิดลูกตางหัว สูงเท่าจ้วเกิดลูกตางข้าง - กลวย
และขาวโพด (ภาคเหนือ)

[สูงเท่าข้าง เกิดลูกตางหัว สูงเท่าจ้วเกิดลูกตางข้าง]

391. สูงเอย สูงสุด สูงเทียมปลายมุด สูงสุดลูกตา - คิ้ว (ภาคใต้)

[สูงเอย สูงสุด สูงเทียมปลายตนละมุด สูงสุดลูกตา]

392. ไอ้ไทรหา คำหวาหญา สูงหวาคิน - ภูเขา (ภาคใต้)

[อะไรเอ่ย คำกว่าหญา สูงกว่าคิน]

393. คำเตี้ยเรี่ยคิน ไมได้ข้นไมได้ยิน ไมได้กิน ถ่าไม่ข้น ในคร้วก็มี
- กระจายขุดมะพร้าว (ภาคกลาง)

แบบ

394. แต้บแปบเต้าหัว ฝากคนตั้งชาวลากบแป้ - แแผ่นดิน
(ภาคเหนือ)
[แบบ ๆ เต้าหัว ฝากคนตั้งยี่สิบลากก็ไมไหว]
395. แต้บแปบเต้าลันฟาน กานกินหญ้าจอมปวก - ตะไกรตัดผม
(ภาคเหนือ)
[แบบ ๆ เต้าลันฟาน กล่ากินหญ้าจอมปวก]
396. แต้บแปบเต้าหอเก้อ ไปเมืองเหนือก็ฮอด - เท้า
(ภาคเหนือ)
[แบบ ๆ เต้าหอเก้อ ไปเมืองเหนือก็ถึง]
397. แบนเทาครก ลูกคกหน่วยเดียว - สับประรด (ภาคใต้)
[แบบเทาครก ลูกคกหน่วยเดียว]
398. แต้บแปบเต้าไบตัน กินเจ็ดวันบ่าเสี้ยง - ลัน (ภาคเหนือ)
[แบบ ๆ เต้าไบพุทรา กินเจ็ดวันไม่หมด]

กลม

คน

399. อุ่มลุ่มเต้าชา มีตาลอบตัว - ขนุน (ภาคเหนือ)
[กลม ๆ เต้าชา มีตาลอบตัว]

สัตว์

400. อุ่มลุ่มเต้าไชเบ็ด กินเจ็ดวันบ่าเสี้ยง - สีเสียด (ภาคเหนือ)
[กลม ๆ เต้าไชเบ็ด กินเจ็ดวันไม่หมด]
401. อ้อลลทอไคทอง ลองฟูโตชาเคพูนัน - ชี้ไก่ (อีสาน)
[กลม ๆ เต้าไชทอง ลองโครซากะแผลกคนัน]

สิ่ง

402. อะโรเอ่ย กลมเหมือนพระจันทร์ คนทั้งพันมองไม่เห็น - ไข่เตงใน
ฟองไซ่ (ภาคกลาง)
403. อะโรเอ่ย กลม ๆ เหมือนวงพระจันทร์ ออกลูกตั้งพันเหมือนกันทุกตัว
- ฝั่ง (ภาคกลาง)
404. ไอ้ไทรหา กลมเกลี้ยงคล้ายพระจันทร์ คันฟุงสาว ๆ
- กระคัง (ภาคใต้)
405. อุ่มลุ่มเต๋ายังหมี่ จะหนี ๆ จักไว้ - ่อู หรือ เปดเต็ก
(ภาคเหนือ)
[กลม ๆ เท่วังหมี่ จะหนี ๆ คังไว้]
406. อุ่มลุ่มเต๋ายังตอ เจำมันผอบหัน - หิว (ภาคเหนือ)
[กลม ๆ เท่วังตอ เข้าขึ้นมามองไม่เห็น]
407. อุ่มลุ่มเต๋ายังตอ จ้างหลอบเต็ง - พระอาทิตย์ (ภาคเหนือ)
[กลม ๆ เท่วังตอ จ้างก็สอยไม่ถึง]

อาวูช

408. ไอ้ไทรหา กลม ๆ เท่คามพรา ไม่ง่าซาแยงไม่เข้า
- หนุ่งผ้าโจงกระเบน (ภาคใต้)
[อะโรเอ่ย กลม ๆ เท่คามพรา ไม่ง่าซาแยงไม่เข้า]

พืชพันธุ์

409. อุ่มลุ่มเต๋าทนปูน หลนลงจาน - ชี้เค็ก (ภาคเหนือ)
[กลมกลมเต๋าทนปูน หลนจากจานเวียน]

ไม้คเตล็ค

410. อะโรเอ่ย วีวีเท่าไบพลู มีรูตรงกลาง ช่าง ๆ มีขน
- หน้ว่ว หรือ หนควาย (ภาคกลาง)

411. ช่วยล้วยคือไพบูลุ ฐยุปาก - ไมจิมปุน (ภาคอีสาน)
[แหลมเหมือนไพบูลุ ฐยุปาก]
412. ไอ้ไทรทา ด้วลายเหมือนนงลัค คนไมโรจัก เอาไมออก
- ด้วหนังสือ (ภาคใต้)
[อะโรเออย ด้วลายเหมือนนงลัค คนไมโรจัก เอาไมออก]
413. ลายเหมือนแม่ไกฟัก ถ่าไมทักไมออก - คนอ่านหนังสือ
(ภาคใต้)
414. อะโรเออยยุ่งเหมือนโยมัว มีด้วอยูกกลาง - แมงมุม
(ภาคกลาง)
415. ไอ้ไทรทา ห้วม่าเหมือนหัวไหล แงงเข้าไปเสียงคังควับ
แห่ง ๆ เอน้ำทา หยับคังหยับซาเสียงคังควับ - คนทอหูก
(ภาคใต้)
[อะโรเออย หัวม่าเหมือนหัวปลาไหล แงงเข้าไปเสียงคัง
ควับ แห่ง ๆ เอน้ำทา หยับคังหยับซา เสียงคังควับ]

2. อาการ

416. อยุ่ในรุมเทาแข่ง ออกกลางแจ่งเทาคัง - รุม (ภาคใต้)
[อยุ่ในรุมเทาแข่ง ออกกลางแจ่งเทากระคัง]
417. โโจโละเหมือนคอมา ไปค้ำหันฮอย - เรือ (ภาคเหนือ)
[โโจลมาเหมือนคอมา ไปค้ำชายไมเห็นรอย]
418. ชกงกยั้งคอมา ไปค้ำเห็นฮอย - เรือ (ภาคอีสาน)
[ชะเง้อเหมือนคอมา ไปค้ำชายไมเห็นรอย]
419. หุบเทาแซน แบนเทาคัง - รุม (ภาคใต้)
[หุบเทาแซน แบนเทากระคัง]

420. หุบ^๑เทา^๒บอ^๓ก^๔ดอ^๕ก^๖เทา^๗ค^๘ง - ร^๙ม (ภาคใต้)
 [หุบ^๑เทา^๒กระ^๓บอ^๔ก^๕ดอ^๖ก^๗เทา^๘กระ^๙ค^{๑๐}ง]
421. ไป^๑ทอ^๒ไฮ^๓นา มา^๔ทอ^๕ก^๖อน^๗เส^๘า - แ^๙ห (ภาคอีสาน)
 [ไป^๑เทา^๒ไร^๓นา มา^๔เทา^๕ก^๖อน^๗เส^๘า]
422. ไอ^๑ไทร^๒หา ไป^๓เทา^๔บ^๕ึง^๖นา มา^๗เทา^๘แม่^๙โก - แ^{๑๐}ห (ภาคใต้)
 [อะ^๑ไร^๒เอ^๓ย ไป^๔เทา^๕บ^๖ึง^๗นา มา^๘เทา^๙แม่^{๑๐}โก]

3. ฉ

สี่คำ

423. ม^๑ัน^๒ค^๓ำ^๔เห^๕ม^๖ี^๗อน^๘กา บ^๙ิน^{๑๐}มา^{๑๑}เห^{๑๒}ม^{๑๓}ี^{๑๔}อน^{๑๕}น^{๑๖}ก มี^{๑๗}หน^{๑๘}าม^{๑๙}ที่^{๒๐}อก เขา^{๒๑}เร^{๒๒}ีย^{๒๓}ก^{๒๔}ว^{๒๕}า
 น^{๒๖}ก^{๒๗}อะ^{๒๘}ไร - แ^{๒๙}ม^{๓๐}ง^{๓๑}เห^{๓๒}น^{๓๓}ี^{๓๔}ย^{๓๕}ง (ภาคกลาง)
424. ค^๑ำ^๒ค^๓ำ^๔เห^๕ม^๖ี^๗อน^๘กา บ^๙ิน^{๑๐}มา^{๑๑}เห^{๑๒}ม^{๑๓}ี^{๑๔}อน^{๑๕}น^{๑๖}ก ส^{๑๗}ี^{๑๘}ป^{๑๙}ีก^{๒๐}ค^{๒๑}ี^{๒๒}น^{๒๓}ห^{๒๔} บ^{๒๕}ิน^{๒๖}ค^{๒๗}ก^{๒๘}ี^{๒๙}น^{๓๐}า
 - ค^{๓๑}ำ^{๓๒}เห^{๓๓}น^{๓๔}ี^{๓๕}ย^{๓๖}ง (ภาคใต้)
425. ไอ^๑ไทร^๒หาค^๓ำ^๔เห^๕ม^๖ี^๗อน^๘กา บ^๙ิน^{๑๐}มา^{๑๑}เห^{๑๒}ม^{๑๓}ี^{๑๔}อน^{๑๕}น^{๑๖}ก ป^{๑๗}ีก^{๑๘}เส^{๑๙}ค^{๒๐}ี^{๒๑}น^{๒๒}ห^{๒๓} บ^{๒๔}ิน^{๒๕}ผล^{๒๖}ก
 เ^{๒๗}า^{๒๘}ร^{๒๙}ู - แ^{๓๐}ม^{๓๑}ล^{๓๒}ง^{๓๓}ก^{๓๔}ู (ภาคใต้)
 [อะ^๑ไร^๒เอ^๓ย ค^๔ำ^๕เห^๖ม^๗ี^๘อน^๙กา บ^{๑๐}ิน^{๑๑}มา^{๑๒}เห^{๑๓}ม^{๑๔}ี^{๑๕}อน^{๑๖}น^{๑๗}ก ป^{๑๘}ีก^{๑๙}เส^{๒๐}ค^{๒๑}ี^{๒๒}น^{๒๓}ห^{๒๔}
 บ^{๒๕}ิน^{๒๖}ผล^{๒๗}ก^{๒๘}เ^{๒๙}า^{๓๐}ร^{๓๑}ู]
426. ค^๑ำ^๒ค^๓ือ^๔ห^๕ม^๖ู ก^๗ู^๘ล^๙ก^{๑๐}ิน^{๑๑}น^{๑๒}้ำ - โ^{๑๓}ง^{๑๔}พ^{๑๕}าง (ภาคอีสาน)
 [ค^๑ำ^๒ค^๓ำ^๔ค^๕ล^๖าย^๗ห^๘ม^๙ู ว^{๑๐}ิง^{๑๑}ล^{๑๒}ง^{๑๓}ก^{๑๔}ิน^{๑๕}น^{๑๖}้ำ]
427. ค^๑ำ^๒จ^๓ึง^๔ห^๕มี ค^๖ี^๗ก^๘น^๙จ^{๑๐}ึง^{๑๑}ก^{๑๒}ก^{๑๓} - ส^{๑๔}ี^{๑๕}ว (ภาคอีสาน)
 [ค^๑ำ^๒ค^๓ึง^๔ห^๕มี ค^๖ี^๗ก^๘น^๙จ^{๑๐}ึง^{๑๑}ก^{๑๒}ก^{๑๓}]
428. อะ^๑ไร^๒เอ^๓ย ค^๔ำ^๕ม^๖ี^๗ค^๘ห^๙มี ย^{๑๐}ึง^{๑๑}ค^{๑๒}ี^{๑๓}ย^{๑๔}ึง^{๑๕}ก^{๑๖}ก^{๑๗}ค^{๑๘} ค^{๑๙}ำ^{๒๐}เห^{๒๑}ม^{๒๒}ี^{๒๓}อน^{๒๔}ห^{๒๕}ค^{๒๖}ย^{๒๗}ึง^{๒๘}ก^{๒๙}ย^{๓๐}ึง^{๓๑}ค^{๓๒}ี^{๓๓}
 - ส^{๓๔}ี^{๓๕}ว^{๓๖}ก^{๓๗}บ^{๓๘}ข^{๓๙}อน (ภาคกลาง)
429. ก^๑ำ^๒ค^๓ือ^๔เบ^๕็ด ก^๖ะ^๗เต^๘็ด^๙ค^{๑๐}ือ^{๑๑}ม^{๑๒}ำ ค^{๑๓}ำ^{๑๔}ก^{๑๕}ว^{๑๖}ห^{๑๗}ง^{๑๘}ว^{๑๙}ำ เ^{๒๐}า^{๒๑}เ^{๒๒}ม^{๒๓}เ^{๒๔}อ^{๒๕}ย^{๒๖}ก^{๒๗}ิน - น^{๒๘}้ำ^{๒๙}บ^{๓๐}อ
 (ภาคอีสาน)
 [ค^๑ำ^๒เห^๓ม^๔ี^๕อน^๖เบ^๗็ด ก^๘ะ^๙เต^{๑๐}็ด^{๑๑}เห^{๑๒}ม^{๑๓}ี^{๑๔}อน^{๑๕}ม^{๑๖}ำ ค^{๑๗}ำ^{๑๘}ก^{๑๙}ว^{๒๐}ห^{๒๑}ง^{๒๒}ว^{๒๓}ำ เ^{๒๔}า^{๒๕}เ^{๒๖}ม^{๒๗}เ^{๒๘}อ^{๒๙}ย^{๓๐}
 ก^{๓๑}ิน]

เขี้ยว

430. อะไรเอ๋ย เขี้ยวเหมือนพระอินทร์ บินเหมือนนก ศรีปากกอก
นกก็ไม่ใช่ - แมลงทับ (ภาคกลาง)
431. เขี้ยวเหมือนพระอินทร์ มีวารินอยู่กลาง จะว่าเจ๊กก็ไม่ใช่
จะว่าไทยก็ผิด มีหางอยู่นิด ๆ - มะพร้าว (ภาค
กลาง)
432. เขี้ยวชะอุมเหมือนพุ่มไม้ ใบหาไม้ มีแค่ดอก - ฝน
(ภาคใต้)

สื่อน ๆ

433. ขาวเหมือนฟ้า ว่าไม่ฟัง ค้างเหมือนปืน - มะไฟ มะคั้น
มะคูน (ภาคใต้)
434. สุกเหมือนดาว ขาวเหมือนฟ้า คำเหมือนกา คำไม่ฟัง
ค้างเหมือนปืน - มะปราง มะไฟ มะเกลือ มะคั้น มะคูน
(ภาคกลาง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 9 รายละเอียดเกี่ยวกับรูป หรือ รูป และ อากา

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ ให้คำอธิบายหมวดนี้ว่าจะเกี่ยวกับปริศนาที่พรรณารูป และอากาต่าง ๆ ลักษณะคำถามกับคำตอบจะต่างกันอย่างเด่นชัด ปริศนาคำนี้มีจำนวนมากพอสมควร แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ ปริศนาที่พรรณารูป และปริศนาที่พรรณาอากา ในแต่ละประเภทก็จำแนกเป็นส่วนย่อย ๆ อีกหลายส่วน เป็นต้นว่า ประเภทที่พรรณารูป ก็แบ่งเป็น ส่วนโคน ปลาย ส่วนข้างในข้างนอก หรือส่วนเหนือล่าง

ปริศนาของไทยเท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมก็พบว่า มีลักษณะคล้ายกับปริศนาภาษาอังกฤษมาก แต่มีรายละเอียดบางส่วนน้อยกว่า ฉะนั้นปริศนาของไทยในหมวดที่ 9 จึงจำแนกได้ดังนี้

1. รูป

บอกสภาวะ:

435. อะไรเออย แบนตะแระตะะ ทะหญาบนเทา - มีคโณ
(ภาคกลาง)
436. อะไรเออย ตะลุ่มพุ่มพุ่ม มีรน้ำไหล บ่อนอยคอยใส น้ำไหล
เขารู - เด็กกินนมแม่ (ภาคกลาง)
437. กลมกึ่งกลมอยู่บนพื้นธรณี สีชมพูศรีอยู่ในกลมกึ่งกลม
- แดงโม (ภาคกลาง)
438. ไอไทรหา สีเหลืองจัตุรัส ท้าวพรหมทัตขึ้นครองเมือง
บาวไพรตายเปลื้อง เหลือแต่เจ้าเมืองออกรบกัน
- หมากรุก (ภาคใต้)
(อะไรเออย สีเหลืองจัตุรัส ท้าวพรหมทัตขึ้นครองเมือง
บาวไพรตายเปลื้อง เหลือแต่เจ้าเมืองออกรบกัน)
439. อะไรเออย สีมูมสีแคว สีแม่จัตุรัส ผู้คนเงียบลึงค์ ฆ่าพันกัน
ตาย เหลือแต่นายสองคน - หมากรุก (ภาคกลาง)

¹Ibid., pp.571-572.

440. สามจันดีแจ่ง คอกแสงบานโน - เต่าไฟ (ภาคเหนือ)
[สามคานสี่มุม คอกสี่แดงบานโน]

โคน ปลาย

441. มูทุโคนมีชน ไครทากก่อนอยู่ข้างล่าง ไครทากหลังอยู่ข้างบน - เขาหัว (ภาคกลาง)
442. โคนคตปลายเซอ เด็กเมล่อ เอาไม่ออก - ปืน (ภาคใต้)
[โคนคตปลายตรง เด็กโง่ ๆ เอาไม่ออก]
443. สองปางข้างมีล้านเจ็ดแสน - ไข่ปลา (ภาคเหนือ)
[สองข้างมีล้านเจ็ดแสน]
444. ข้างโนนก็หัว ข้างน้กหัว เด็กกลัวขอให้อม - หัวสะพาน (ภาคใต้)
445. อะไรเอ่ย ทางโนนก็ฟ้า ทางน้กฟ้า เรือชะล่าแลนกลาง - กระสวยทอผ้า (ภาคกลาง)
446. ฝั่งโนนก็คดลิ่ง ฝั่งน้กคดลิ่ง มีกึ่งอยู่กลาง - เต่าปูน หรือไม้ควักปูน (ภาคกลาง)

ข้างในข้างนอก

447. ข้างนอกประตูไม้ ข้างในประตูเหล็ก ย่าฉิ่นเล็กตากไม้แห้ง - ริมฝีปาก พัน ลิ่น (ภาคกลาง)
448. อะไรเอ่ย ข้างนอกขรุขระ ข้างในตะคิงโหน่ง - น้อยหน้า หรือทุเรียน (ภาคกลาง)
449. อะไรเอ่ย ข้างนอกสุกใสข้างในเป็นโพรง - มะเคื้อ (ภาคกลาง)
450. นอกชานตะกั่ว ในคร้วเงิน ในเร็นทอง - ไข่ (ภาคใต้)
[นอกชานตะกั่ว ในคร้วเงิน ในเร็นทอง]

451. เอาหินทำไส้ เอาใบทำตัว - ปูนกึ่งกับหมากและพลู
(ภาคกลาง)
452. อยู่ในข้อมะงอมมะหิงหงัก อยู่ในฝักมะหิงหงัก มะหิงงอ
- ลูกกระเคือก มะขาม (ภาคกลาง)

บน ล่าง

453. ตั้งบนเป็นคุ่ม ตั้งลุ่มเป็นเครือ ชี้อีลลอคปิ่น - คนกำลัง
ทอผ้า (ภาคเหนือ)
[ข้างบนเป็นพุ่ม ข้างล่างเป็นเครือ ชี้อีลลอคพื้น]
454. ตั้งบนก็เป็นชะผ้า ตั้งลุ่มก็เป็นชะผ้า งูสิงสาลอคปิ่น - ปาก
(ภาคเหนือ)
[ข้างบนก็เป็นหน้าผ้าข้างล่างก็เป็นหน้าผ้า งูสิงสาลอคพื้น]

2. รูป และ อากา

455. อะไรเออย หลังคาศึกกับตัวไผลหัวออกนอกชายคา - เต่า
(ภาคกลาง)
456. อะไรเออย หัวแหลมท้ายแหลม ล่องลอยอยู่ในมหาสมุทร
มนุษย์ชมาอรอยนั - กุ้ง (ภาคกลาง)
457. หัวเหลี่ยมท้ายเหลี่ยมอยู่ในคางคก คนโง่ว่าปลา คนมีปัญญาว่า
ไม้ไผ่ - ลอคของ (ภาคใต้)
458. ยู่หยังแฮยั้ง คักน้ำแกงมาใส่ยู่ยี้ - ขนมจีน (ภาคเหนือ)
- *459. ไอ้ไทรหา ข้างบนกดหยุก ๆ ข้างล่างเป็นทุกซ์ ข้างบนก็ใจ
- คนสู่มปลา (ภาคใต้)

* หมวด 11 ข้อ 5.

หมวดที่ 10 รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องของสี

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ อธิบายปริศนาหมวดนี้ว่า ผู้ตั้งปริศนามักไม่ค่อยชอบเปรียบกับสีโดยทั่วไป หรือสีของวัตถุ แต่ถาของการเปรียบก็จะต้องมีสิ่งอื่นเป็นองค์ประกอบ ช่วยให้ผู้ตอบคาดคำตอบได้เสมอ องค์ประกอบสำคัญนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับตำแหน่งของสี การเปลี่ยนแปลงของสีในเวลาต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของสีกับคุณสมบัติของการกระทำ แต่หมวดนี้กลับได้รับความนิยมน้อยไม่แพร่หลายเท่าใดนัก แต่ก็สามารถแบ่งเป็น 5 ประเภทใหญ่ คือ ปริศนาที่พรรณนา สีคำ กับสีชาว ปริศนาที่พรรณนาตำแหน่งของสี ปริศนาที่พรรณนาการเปลี่ยนสีตามตำแหน่ง ปริศนาที่พรรณนาการเปลี่ยนสีตามลำดับเวลา และปริศนาที่พรรณนาสีกับการกระทำ ในแต่ละประเภทก็แบ่งเป็นชนิดย่อยอีกหลายชนิด เช่นกัน แต่จำนวนปริศนาภาษาอังกฤษนี้มีจำนวนน้อยกว่าหมวดอื่น ๆ

ปริศนาของไทยมีจำนวนน้อยที่สุดเช่นเดียวกัน มีการแบ่งปริศนาออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ เท่านั้น ผู้วิจัยไม่พบปริศนาประเภทที่พรรณนา สีคำ และสีชาว และรายละเอียดที่เกี่ยวกับสีก็มีน้อยมากเช่นกัน ผู้วิจัยจึงจัดจำแนกปริศนาหมวดที่ 10 ได้ดังนี้

1. ตำแหน่งของสี

460. อะไรเอ๋อ ยี่ ค่ำมาระกา มีตาข้างเดียว - ทะนาน (ภาคกลาง)
 461. อะไรเอ๋อ เขียวชะอุม พุ่มไสว ไม่มีใบไม้แต่เม็ด - ฝน
 (ภาคกลาง)

2. การเปลี่ยนสีตามตำแหน่ง

462. มาดำไปขาว มายาวไปสั้น มามันไปคลอน มาย่อนแล้วตั้ง
 - ผม ตา พัน หู (ภาคใต้)
 463. อะไรเอ๋อ ชักออกมาดำ คำเข้าไปแดง มีแสงไฟ-
 - ไม้ขีดไฟ (ภาคกลาง)

¹Ibid., p.623.

3. การเปลี่ยนสีไปตามลำดับเวลา

464. อะโรเอย ขาวยามคำ คำยามนอน - คนตาขาว
สีชมพู (ภาคกลาง)

465. คำแล้วขาว ยาวแล้วสั้น มั่นแล้วคลอน - เขม ตา พัน
(ภาคกลาง)

4. สีกับการกระทำ

466. อะโรเอย ซ้อมมาเป็นสีคำ นำมาใช้กลายเป็นสีแดง พอสิ้น
แรง กลายเป็นสีเทา ต้องเอาไปทิ้ง - ถ่าน (ภาคกลาง)

467. ซักดอกแดงแท้ คอยแล้งโหว่ง - ส้มมะขามเปียก
(ภาคใต้)

[ซักดูลบแดงแจ้ คอยแล้งกลาง]

468. อะโรเอย ไอหุ้มไอหั้น ปลายแดงนั้น เข้าหนึ่งรู ออกสองรู
- ยาสูบ (ภาคกลาง)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดที่ 11 รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ

อาร์เซอร์ เทเลอร์¹ กล่าวว่าปริศนาหมวดนี้พูดถึงสิ่งที่ต้องการด้วยการพรรณนาอาการตั้งแต่หนึ่งอาการขึ้นไป แต่ไม่ได้เปรียบสิ่งที่ต้องการพูดว่าเป็นสัตว์ บุคคล พืชพันธุ์ หรือสิ่งอย่างชัดเจนหรือสมบูรณ์ ลักษณะคำถามไม่ได้เป็นอาการของสิ่งที่ต้องการพูดถึงโดยตรง จะเป็นอาการที่บุคคล หรือสิ่งแวดล้อมกระทำต่อสิ่งนั้นทั้งหมด หรือเป็นส่วนมาก ถ้าหากว่าการกระทำเป็นอาการของบุคคล สัตว์ พืชพันธุ์ ซึ่งนำมาเป็นอุปมาของสิ่งที่ต้องการแล้ว อาร์เซอร์ เทเลอร์ นำไปจัดไว้ในหมวด 1-6 แล้วแต่กรณี

ปริศนาภาษาอังกฤษ หมวดนี้แบ่งเป็น 9 ประเภท คือ ปริศนาที่พรรณนาความเป็นเจ้าของ ปริศนาที่พรรณนาการเคลื่อนไหว ปริศนาที่พรรณนาการเห็น ปริศนาที่พรรณนาการพบ การยึด การจับ การยก ปริศนาที่พรรณนาการฉีก การตัด การหัก การตี ปริศนาที่พรรณนาคุณค่าของบางสิ่งที่สำคัญ ปริศนาที่พรรณนาการกระทำ หรือเหตุผลที่แย้งกัน ปริศนาที่พรรณนาการกระทำที่รับรองและปฏิเสธประสมกัน ประการสุดท้ายปริศนาที่พรรณนาการกระทำตั้งแต่สองอาการขึ้นไป

จะเห็นได้ว่าปริศนาหมวดนี้ระบุลักษณะการกระทำละเอียดกว่าทุกหมวด นอกจากนั้นในแต่ละประเภทก็จำแนกเป็นส่วนย่อยได้อีกหลายส่วน

แต่ปริศนาของไทย เท่าที่ผู้วิจัยรวบรวมมานั้น ยังไม่สามารถจัดเข้าประเภทข้างต้น ปริศนาของไทยขาดประเภทที่ 1, 6 และ 8 กล่าวคือ ปริศนาของไทยหมวดนี้จัดตามปริศนาภาษาอังกฤษ ได้เพียง 6 ประเภท เท่านั้น ดังนี้

¹Ibid., pp.639-640.

1. การเคลื่อนไหว

469. ไอ้ไทรทา ชันโกร้ง ลงแกร็ก ห้ายเต็ก ๆ คนเฝ้าอย่าบอก
- คนขันตาล (ภาคใต้)
[อะไรเอ้ย ชันโกร้ง ลงแกร็ก หายเต็ก ๆ คนเฝ้าอย่า
บอก]
470. อึ้งอีดุงปุง ไม่นัพนึ่งแหย ตุงอีดุงปุง - ไม่นึ่งแหยรังมคแดง
(ภาคอีสาน)
[อึ้งอีดุงปุง ไม่นัพนึ่งแหยตุงอีดุงปุง]
- *471. ไมเกเตก เหลกกอกคอก กอกควบเหลก เหลกมัตกอก
- เส่าไฟฟ้า เส่าโทรเลข (ภาคเหนือ)
[ไม้กักไค้ ๆ เหลกกงอ ๆ กระจบอควบเหลก เหลกพัน
กระจบอ]
- *472. สับปะตีสับปะตอ สับปะลอสับปะชน สับปะตืออยู่ข้างล่าง
สับปะตึงอยู่ข้างบน - ติดไฟ ทำให้ไฟลุก ไฟติด ตึงหม้อ
ข้าว (ภาคกลาง)
473. ขยุก ๆ เอนน้ำเข้า เขย่า ๆ เอนน้ำออก - บวนปาก
(ภาคกลาง)
474. ไผ่มากะยอก ๆ เข้าบเข้าให้คล่าเบิง แม่นหตั้ง - หินลับมีด
(ภาคอีสาน)
[ไครมาก็เขย่า เข้าไม่เข้าให้คล่าคูลุ อะไรเอ้ย]
- **475. อะไรเอ้ย ตกคืบเอาข้างซี้ ไม่ให้ทายว่าซี้ข้าง - มะเฟื่อง
(ภาคกลาง)

---

*หมวด 9 ข้อ 1.

**หมวด 1 ข้อ 2 คอนการเคลื่อนไหว.

- * 476. ตกโป๊ะข้างจี บ้อว่าข้าง - ปู่ (ภาคเหนือ)
[ตกบูบข้างจี ไม่ให้บอกว่าข้าง]
- ** 477. ตกคังคูป หมาไล่ตะครุบ แมลงวันตอมโน้ - อุจจาระ
(ภาคกลาง)

2. การเห็น

478. ไอ้โหรหาโหยข้างหน้า สุดตาแลเห็น - จมูก (ภาคใต้)
[อะไรเออย อยู่ข้างหน้า สุดตาแลเห็น]
479. เข้าไปในทับ เห็นไอ้โหร - เห็นลูกเขย จากเรื่องสังข์ทอง
(ภาคใต้)
[เข้าไปในทับ เห็นอะไร]
480. แคเท่าแต่ยั้งแลไม่เห็น - ตา (ภาคอีสาน)
[ไกลที่สุดยั้งแลไม่เห็น]
481. ไอ้โหรหา เห็นคว่าง ๆ โหยข้างเขา ไคไปเอาควายทอดตาย
- ไคหุควาย (ภาคใต้)
[อะไรเออย เห็นคว่าง ๆ อยู่ข้างเขา ใครไปเอา ควาย
ขวิดตาย] ภาคใต้
482. อะไรเออย สว่างคู่มัว สลัวจึงเห็น ยิงมิดยั้งเค้น มีคหมคไม้
เห็นเลย - ภาพยนตร์ (ภาคกลาง)
483. ไกลก็ไมไกล ไกลก็ไมไกล เห็นรำไร ๆ วั็บ ๆ แวบ ๆ
- จมูก (ภาคกลาง)
484. แหวกมานเจอมุ้ง แหวกมุ้งเจอไหม แหวกไหมเจอเม็ค
- ข้าวโพค (ภาคกลาง)

* หมายเหตุ 1 ของ 2 ตอนการเคลื่อนไหว.

** หมายเหตุ 11 ของ 6.

3. การพบ การจับ การยก การยึด

485. แพนคินผลิก ยึดไอไทร - ยึดทางยาม หมายถึง ตอนไถนา
 พริกแพนคิน (ภาคใต้)
 [แพนคินพริก ยึดอะไร]

4. การฉีก การกัด การตัด การหัก การตี

486. ไอไทรหา ฉีกขาไสไซ ออกโลกเป็นพารี่ - ขนม้า (ภาคใต้)
 [อะไรเอ๋ย ฉีกขาไสไซ ออกลูกเป็นม้า]
487. ฉีกริมทิมรุ ถูกแม่หนูนอนตาคูหลิบ ๆ - ขอนหนู (ภาคใต้)
 [ฉีกริมทิมรุ ถูกแม่หนูนอนตาคูกะปรีบ ๆ]
488. ยิงตัดยิงยาว - ถนน (ภาคกลาง)
489. อะไรเอ๋ย ตัดโคนก็ไม่ตาย ตัดปลายก็ไม่เนา - ผม
 (ภาคกลาง)
490. ตีไม้แตก แหกไม้ออก ตอกไม้เข้า - ชีเหล็ก (ภาคใต้)

5. การกระทำหรือเหตุผลที่แย้งกัน

491. ฉิ่งตัดฉิ่งยาว ฉิ่งสาวฉิ่งใหญ่ - ถนน คนกรอค่าย (ภาคอีสาน)
 [ยิงตัดยิงยาว ยิงสาวยิงใหญ่]
492. อะไรเอ๋ย เวลาใช้เอาไปทิ้ง เวลาไม่ใช้เอาไปเก็บไว้ที่หัว
 - สมอเรือ (ภาคกลาง)
493. อะไรเอ๋ย ยิงเก็บยิงเก่า ยิงใช้ยิงใหม่ - ถนน (ภาคกลาง)
494. อยากให้ใหม่ แพงไว้แล้วเก่า - ทางเดิน (ภาคอีสาน)
 [อยากให้ใหม่ เก็บไว้แล้วเก่า]
495. ไปมาถึ้ม - ไม้เข็ดซี่ (ภาคอีสาน)
 [ไปหามาถึง]

496. เข้า^ลลึกเข้า^บนั้ก เข้า^นักเข้า^ลลึก - ก^ลอง^ข้าวใส่^ข้าว^{เห}นียว
(ภาคเหนือ)
[เข้า^ลลึกเข้า^มไม่^มาก เข้า^มากเข้า^มไม่^ลึก]
497. อะ^รเอย^เย ทำ^บุญ^ไค^บา^บ มี^ลา^ภัก^ตา^บ - คน^ตก^ปลา (ภาคกลาง)
498. ซ้ำ^ดาง^ตัง^ขาง ซ้ำ^กว้าง^ออก^ตึก^ก ๆ - บ่อ^น้ำ (ภาคเหนือ)
[ยิง^ดาง^ออก^ขาง ๆ ยิง^กว้าง^ออก^ทุก^ที่]
499. อย^าก^ให^รอน เอ^น้ำ^ใส อย^าก^ใญ^ธา^กออก - ปุ^นก[ิ]น^กับ^หมา^ก
(ภาคอีสาน)
[อย^าก^ให^รอน เอ^น้ำ^ใส อย^าก^ให^ใญ^ธา^กออก]
500. ยิง^ตอ^ยิง^สั้น - บุ^หรี (ภาคเหนือ)
501. แ^ตก^บด^{ัง} - แ^นค[ิ]น (ภาคเหนือ)
[แ^ตก^มไ^ดัง]
502. ต^กบ^ดัง - ตะ^วน^ตก^คิ^น (ภาคเหนือ)
[ต^กม^ได^{ัง}]
503. ยิง^กว้าง^ยิง^ไกั ยิง^คไ^คย^{ิง}ไ^ก - อาย[ุ]คน (ภาคเหนือ)
[ยิง^กว้าง^ยิง^ไกั ยิง^อย^าก^ไค^ยิง^ไกั]
504. กิ^นด^{ัง}น^อก^ปอก^ดัง^นอ - ไ^คข^{อง}ไ^ก (ภาคเหนือ)
[กิ^นข^{าง}น^อก^ปอก^ขาง^นอ]
505. ชิม^อค^คาง^ชิ^ขาง^ลอด^ค - โย^มแ^มง^มุม (ภาคเหนือ)
[ชิม^อค^คาง^ชิ^ขาง^ลอด^ค]
506. อะ^รเอย^เย ก^ดห[ั]ว^ทอง^ปอง - ส^าแ^หร^ก (ภาคกลาง)
507. ไม^สาน^กี่^ไ ไม^คล^{ี่}ก[ิ]ค^ลาย^ไ ไม^ไซ^{ี่}ก^{ี่}ห^{ัง} - ผ^ม (ภาคใต้)
508. คี^บด^{ัง}ย^{อง}ด^{ัง} - แ^วน^ตา (ภาคเหนือ)
[คี^มไ^ดัง^แต^วาง^ดัง]

509. ไม่คักก็เต็มขึ้นไปเต็มอยู่บนต้นไม้ - มะพร้าว หรือมะเกลือ
(ภาคกลาง)
510. คักกะเต็ม บคักกะเต็ม แมนหญ้าง - มะพร้าว (ภาคอีสาน)
[คักก็เต็ม ไม่คักก็เต็ม อะไรเอ๋ย]
511. ฮักก็จูบฮักก็จูบ - หอย (ภาคเหนือ)
[รักก็จูบไม่รักก็จูบ]
512. สีสายยานโตงเตง ข้างนอกร่องเพลง ข้างในร่องไห้
- กล่อมเด็กในเปล (ภาคกลาง)
513. เห็นตัวกลัวก็ไม่ว้าว เห็นชี้เห็นไล่ ทั้งไหวทั้งกราบ - เทียนชี้ผึ้ง
(ภาคกลาง)

6. การกระทำตั้งแต่สองอาการขึ้นไป

514. คิคบอนนี้ไปเก็บบอนพูน - หล้าเจ้าชู (ภาคอีสาน)
[คิคตรงนี้ ไปเก็บตรงโน้น]
515. เบ็ดจับ ไส้จับ บิดจับ เคนจับ - พระบิดพบาต (ภาคกลาง)
516. อะไรเอ๋ย หลนคูป ไส้หมวกแต่ นุ่งผ้าแพรสีเลือดหมู-ลูกตาล
(ภาคกลาง)
517. หลนคูป ไส้หมวกแต่ วึ่งตอแหลไปตลาด - ลูกตาล (ภาคกลาง)
518. อะไรเอ๋ย พันซอนนุ ทะลุซอนแกน แลนสู่วังน้ำใส ไหลลงขัน
- มะพร้าว (ภาคกลาง)
519. ไอ้ไหรหา คั่วแล้ว แกงกินแล้ว ยังเตโลกแก้ว ปล้าโยโครง
เครง - รุบหนึ่งตะลุง (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย คั่วแล้ว แกงกินแล้ว ยังแต่ลูกแก้ว ปล้าอยู่โครง-
เครง]

520. สุกคะ สุกขาง สุกคารัง สุกการุ - ขนมกรก ข้าวเกรียบ
วาว ขนมรังผึ้ง ข้าวหลาม (ภาคอีสาน)
[สุกคะ สุกนิง สุกคารัง สุกการุ]
521. ไม่นุทะลุถึงแกน ถึงแทนคินสอ ถึงบ่อน้ำใส ถึงหัวใจหนูมาน
- เปลือก กะลา เนื้อ จาวมะพร้าว (ภาคกลาง)
522. ไอ้ไทรหา โตงเตงห้อยโหยข้างเขา พอคคนเดินมา แฉยผ้า
ให้แล - พระบิดตบาค (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย โตงเตงห้อยอยู่ข้างเขา พอคคนเดินมา แฉยผ้า
ให้แล]
523. หอแต่บแปบ โจ่งเขาจอก ทะยอก ๆ เป็นน้ำแจะแพะ
- คนเคี้ยวหมาก (ภาคเหนือ)
[หอแบน ๆ โยนเข้ามม เขย่า ๆ เป็นน้ำแจะแพะ]
524. ไอ้ไทรหา ไม่ถึงคูดไม้เข้า ไม่ถึงคราวไม้ออก - พระจำพรรษา
และออกพรรษา (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย ไม่ถึงคูดไม้เข้า ไม่ถึงคราวไม้ออก]
525. เมื่อคีนจุกจัน เมื่อวันแะวว่า ๆ - แะวว่า (ภาคเหนือ)
[กลางคีนปักนิง ๆ กลางวันหมุ่นว่า ๆ]
526. กลางวันเก็บใส่กระจาด กลางคีนคาระคาษเต็มทองฟ้า
- คาว (ภาคกลาง)
527. อะไรเอ๋ย กลางวัน ไซ้กันไปทุกมุมห้อง กลางคีนยื่นอยู่ทุก
มุมห้อง - ไม้กวาด (ภาคกลาง)
528. อะไรเอ๋ย กลางวันเก็บใส่กระบาย กลางคีนกระจาดออก
- คาวบนฟ้า (ภาคกลาง)

- *529. อะไรเอ๋ย กั๊งกลางคอง โกงกลางคอง เจาะชายคอง
นอนชายคา - ลูกกระสุนปืน คันกระสุน มอด นกกระจอก
(ภาคกลาง)
530. ปลุกระเอนไว้แล้ว แต่ไม่มีใครอยู่ มีผู้มาอยู่ ไม่รู้ใครทำ
- โลง (ภาคใต้)
531. อะไรเอ๋ย คนทำไม้คองการ คนคองการไม้ได้ใช้ คนใช้ไม้รู้
- หีบศพหรือโลง (ภาคกลาง)
532. คนซื้อไม้ได้ใช้ คนใช้ไม้ได้เห็น - โลงผี (ภาคกลาง)
533. ขึ้นต้นพลับปลับ ๆ แล ๆ ขึ้นต้นแคแล ๆ ปลับ ๆ - คนปลับมีด
(ภาคใต้)
534. เปิดตูม่าน ผ่านตูเหล็ก ผ่าอ้อมผืนเล็ก ตากไม้แห้ง - ลิ่น
(ภาคใต้)
[เปิดประตูม่าน ผ่านประตูเหล็ก ผ่าอ้อมผืนเล็ก ตากไม้แห้ง]
535. ไอ้ไทรหา เนื้อแยงเนื้อ น้ำไหลเพรื่อ อีมอกอีมใจหังโค
- เด็กกินนม (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย เนื้อแยงเนื้อ น้ำไหลพรู อีมอกอีมใจหังคู]
536. ไอ้ไทรหา แหวงไม้พุก ไปโดกไม้แกน โดกแทน ดินสอ โดกบ่อ
น้ำใส - มะพร้าว (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย แหวงไม้พุก ไปถูกไม้แกน ถูกแทนดินสอ ถูกบ่อน้ำ
ใส]

หมวดที่ 12

ปริศนาหมวดนี้ ผู้วิจัยจัดไว้เป็นพิเศษ เนื่องด้วย อาร์เซอร์ เทเลอร์ ไม่ได้จัดไว้ในดัชนี เพราะในภาษาอังกฤษ แยกเรียกลักษณะของปริศนาหมวดนี้ไว้ต่างหากว่า โคนันดรัม (Conundrum) แต่ปริศนาของไทยมีจัดรวมอยู่ในจำพวกปริศนาค้วย เพราะภาษาไทยไม่ได้สร้างศัพท์คำนี้ไว้ ปริศนาหมวดนี้แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ ปริศนาที่เกี่ยวกับคำฉวน ปริศนาที่เกี่ยวกับคำฉก และปริศนาที่เกี่ยวกับคำพ้อง ดังที่ผู้วิจัยได้จำแนกไว้ดังต่อไปนี้

1. คำฉวน

537. กามินไปกาห้อง กามินมากาหลง - กงหลา (ภาคอีสาน)
[กามินไปการอง กามินมากาหลง]
538. เกกจูบม สอว่ากูบเจก - หน้าไม้ (ภาคเหนือ)
[เสียงดังเกกจูบ ไม่ให้บอกวากูบเจก]
539. ขาไปบสอว่าไชปา - กรรไกร (ภาคเหนือ)
[ขาไปไม้ให้ว่าไชปา]
540. ทองหยองตอด บสอว่ายอดทอง การทอดแห (ภาคเหนือ)
[ทอดเสียงเบามาก ไม่ให้บอกวายอดทอง]
541. แต้บแปบเตาสองนิ้ว หัวลูกโต้งมาแดง - แมงก
(ภาคเหนือ)
[แบน ๆ เตาสองนิ้ว หัวลูกโต้งมาแดง]
542. แปดคีนป็นหู - บูนิน : (ภาคใต้)
543. สูงเอยสูงสูด สูงเทียมมนุษย์ ยุคปอด ยุคปอด - ยอดปุด
(ภาคใต้)
544. ช่างขึ้นภู หักไว้ หักไว้ - ไหวาก หรือ ไทแห่วง (ภาคอีสาน)
[ช่างขึ้นภูเขา หักไว้หักไว้]

545. ไอ้ไทรหา สองหน้าสามหน้า เข้าหน้าเดียว - ข้าวเหนียว
(ภาคใต้)
546. ไอ้ไทรหา ผุคักก ผาคักก ผีซัก จอมหัน - ผักกูด
ผักกาด ผักชี จันทน์หอม (ภาคใต้)
547. โบสถ์ไหนไม่มีพระ - โบโหนด (ภาคใต้)

2. ตัวสะกด

548. อะไเร่ย หน้าขาว ๆ ตัวยาวศอก พอคักชนออกยาวแคว
- ขวาน (ภาคกลาง)
549. จันท่าเพรื่อ หมันอ้อจน - คัดสระอ้อออก (ภาคใต้)
[จันท่าอย่างไร มันจึงจะจน]
550. ไอ้ไทรหา หมาเดินหน้า พอโกตามมา คนชราชอบนั๊ก
- หมากร (ภาคใต้)
[อะไเร่ย หมาเดินหน้า พอโกตามมา คนชราชอบนั๊ก]
551. อะไเร่ย แหวนกับแหวน ชนกันที่หันอากาศ เกิดเป็นสัตว์
ประหลาด ชอบกินหญ้า - วัว (ภาคกลาง)
552. ไอ้ไทรหา มีสามอักขรา แปลว่าสูงสุด ตัวหลังขาดหลุด เป็น
เชอ พฤษา - ยอด (ภาคใต้)
[มีสามอักขรา แปลว่าสูงสุด ตัวหลังขาดหลุดเป็นชื่อพฤษา]
553. ต้นไอ้ไทร มีสองกอ - ต้นกก (ภาคใต้)
[ต้นอะไเร่ย มีสองกอ]
554. ไอ้ไทรหา คัดหน้าคัดหลัง เหลือวา - ควาย (ภาคใต้)
555. อะไเร่ย คัดหัวคัดหางเหลือกลางวาเดียว - กวาง
(ภาคกลาง)

3. คำพ้องความ

คน

556. พระไทร ฐบคนหญิงไต้ - พระเอก (ภาคใต้)
 [พระอะไร ฐบคนหญิงไต้]
557. แม็กไม้ไชแม่เรา แม่ของเขาเราพลอยเรียกแม่ - แม่ชี่
 (ภาคใต้)
558. พอกไม้ไชพอเรา พ่อของเขา เราพลอยเรียกพ่อ - พ่อทวน
 พระแก่ ๆ (ภาคใต้)
559. ไมไชอาเรา อาเขา เราพลอยเรียกอา - อาทิตย์ (ภาคใต้)
560. ไอ้ไทรหา ย่าก่าไม้ไชย่าเรา ย่าของเขาพลอยเรียกย่า
 - ย่าหนัก หรือ สับประรด (ภาคใต้)
 [อะไรเอ่ย ย่าก่าไม้ไชย่าเรา ย่าของเขา พลอยเรียกย่า]
561. อะไรเอ่ย ชื่อเหมือนคนตาย มีปีกบินได้ หากินกับดอกไม้
 - ผีเสื้อ (ภาคกลาง)
562. เด็กคนหนึ่ง นั่งโหยไต้คนจีน เห็นวิวชนกัน เด็กคนนั้นชื่อไทร
 - จันทโครพ (ภาคใต้)
 [เด็กคนหนึ่ง นั่งอยู่ไต้คนจีน เห็นวิวชนกัน เด็กคนนั้นชื่อ
 อะไร]

สัตว์

563. อะไรเอ่ย นกอะไรที่ไม่ไชของเรา - นกเขา (ภาคกลาง)
564. ไก่กาบขา มีขี้ตัว - ตัวเดียว (ภาคใต้)
 [ไก่กาบขา มีขี้ตัว]

565. ชื่อคู่ร้าย คล้ายกิริยาของสัตว์ มีทั้งในวัด และตามสวน
- มะชวิต (ภาคกลาง)
566. ไอ้ไทรหา แมงไม้ไทรกลาง แมงหวางไม่รู้คำ แมงงุมง่า
ไม้ไร้แล้ว - แมงมุ่ม แมลงวัน แมงคา (ภาคใต้)
[อะไรเอ๋ย แมงไม้ยูกลาง แมงสว่างไม่รู้คำ แมงคำไม้
รูจบ]
567. มีจนาหนึ่งหน้ายาวราวสักฟุต มีจนาหนึ่งชื่อบอกเป็นฝรั่ง
มีจนาหนึ่งคู่ร้ายใคร ๆ ชัง มีจนาหนึ่งถูกขังไม้คันทน
- ปลาหมา ปลาหู ปลาเสือ ปลากระปอง (ภาคกลาง)

พืช

- * 568. ชีระปะวาชี หมาบกิน - ชีฝั่งหรือชีเลื่อย (ภาคเหนือ)
[ชีหลายชนิดว่าชี หมาไม่กิน]
569. ผักแพง แกงปลาไม่ลอย ส้มไม้ถอย แกงปลาไม่โง้
- ผักตำลึง ปลากค ส้มมะคั้น ปลาฉลาค (ภาคใต้)
570. ผักหนึ่งอยู่หนอง ผักสองอยู่วัด ผักสามอยู่ป่าช้า ผักสี่อยู่นา
- ผักเป็ด ผักชี ผักเสี้ยนผี สันตะวา (ภาคกลาง)
571. ผักหนึ่งอยู่หนอง ผักสองอยู่นา ผักสามอยู่ป่าช้า ผักสี่อยู่วัดว่า
ทายว่าผักไทร - ผักเป็ด ผักคราด ผักเสี้ยนผี ผักกระถิน
(ภาคใต้)
[ผักหนึ่งอยู่หนอง ผักสองอยู่นา ผักสามอยู่ป่าช้า ผักสี่อยู่วัดว่า
ทายว่าผักอะไร]
572. ดอกอะไรเอ๋ย บานเหมือนตุ้ม ตุ้มเหมือนบาน ไม่มีวันร่วงโรย
แต่ไร่ไถดิน - ดอกบานไม่รู้โรย (ภาคกลาง)

ล

573. ลูกชะปะว่าลูก หมายกั้น - ลูกก้านไม้สำหรับไพคา
(ภาคเหนือ)

[กระจุกหลายชนิดว่ากระจุก หมายไม่กั้น]

574. ชาวชะปะว่าชาว หมายกั้น - ชาวหมั้น หรือ ชมั้น (ภาคเหนือ)

[ชาวหลายชนิดว่าชาวหมายไม่กั้น]

575. กองอะหยัง คนตีบั้ง - กองชี่หยะ (ภาคเหนือ)

[กองอะไร คนตีไม่บั้ง]

สถานที่

576. เมืองไอไทร เข้าแล้วออกไม่ได้ - เมืองไซ (ไทรบุรี)

คือ ไซคักปลา (ภาคใต้)

[เมืองอะไร เข้าแล้วออกไม่ได้]

สี

577. สีไทรทำให้คนรบกัน - สีคา (ภาคใต้)

[สีอะไรทำให้คนรบกัน]

อาการ

578. เมื่อกันกวาดเข้า เมื่อเจ้ากวาดออก - กวาดบ้าน (ภาคเหนือ)

[กลางคืนกวาดเข้า ตอนเช้ากวาดออก]